

IZVJEŠĆA – REPORTS

OVIEDO, ŠPANJOLSKA – MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP »MUSICAL EXOTICISM IN THE LONG NINETEENTH CENTURY (1789-1918)«, 12-15. 5. 2022.

Međunarodni znanstveni skup »Musical Exoticism in the Long Nineteenth Century (1789-1918)« održao se 12-15. svibnja 2022. uz pomoć organizatora Centro Studi Opera Omnia Luigi Boccherini iz Lucce, Research Group ERASMUSH sa Sveučilišta u Oviedu i Palazzetto Bru Zane – Centre de musique romantique française iz Venecije kao jedna u nizu izrazito zanimljivih konferencija koje Centro Studi Opera Omnia Luigi Boccherini često organizira na najrazličitije teme i u širokome vremenskom rasponu. Iako se formalno odvio na Sveučilištu u Oviedu, ovaj je simpozij bio jedan od posljednjih »pandemijskih« skupova koji su se još uvijek održavali u virtualnom formatu.

Glavna je tema konferencije bilo pitanje percepcije i prisutnosti ideja egzotizma i egzotičnoga »Drugog« u razdoblju glazbenoga romantizma u »dugom 19. stoljeću«, u domenama instrumentalne glazbe i glazbenoga kazališta. Naime, iako ni svijest o »drugosti« ni fascinacija njome nisu ograničene na 19. stoljeće, riječ je o razdoblju u kojemu je došlo do velike evolucije u putovanju i transportu, intenziviranja međunarodne trgovine i novih velikih kolonijalnih osvajanja te su se time kontakti između »domaćeg« (najčešće Europljanina) i »drugog« dodatno intenzivirali, a svijest o postojanju vrlo različitih »egzotičnih drugih« dodatno se osvijestila.

Simpozij se sastojao od 10 sesija okupljenih oko geografskih ili tematskih cjelina, s 41 referatom (43 izlagača) te dva plenarna izlaganja. **Jean-Pierre Bartoli** (Sveučilište Sorbonne/IReMus) u prvom se plenarnom izlaganju, naslovljenom »De 1974

à 2022, quelques réflexions pour une petite histoire des études sur l'exotisme en musique et quelques propositions pour l'avenir» (Od 1974. do 2022., neka razmišljanja za kratku povijest studija o egzotičnosti u glazbi i neki prijedlozi za budućnost), osvrnuo na razvoj istraživanja teme egzoticizma od 70-ih godina 20. stoljeća do danas, odnosno od razdoblja kada je fokus istraživanja bio na estetici do suvremenoga kulturalističkoga pristupa. Osim toga, propitivao je vrijednost spoznajnih dosega sociološko-historijskoga pristupa te metodološke rizike. Drugi plenarni izlagač, **Ramón Sobrino** (Sveučilište u Oviedu), u izlaganju »Exotismos musicales en el siglo XIX: las poéticas sonoras de lo diferente« (Glazbeni egzoticizmi u 19. stoljeću: zvučne poetike različitog) koncentrirao se na procese stvaranja i korištenja egzotičnog u glazbi 19. stoljeća s posebnim naglaskom na primjer Španjolske (pri čemu je govorio kako o primjerima kao što su *jota*, *habanera*, *flamenco* ili andaluzijska glazba, koji su se tada počeli doživljavati kao španjolski, tako i o glazbenim vizijama orijentalističke egzotike povezanima s Alhambrom).

Nakon pozdravnih govora rektora Sveučilišta u Oviedu Ignacia Villaverdea te predstavnika organizatorā Ramóna Sobrina, Fulvia Morabita i Étiennea Jardina prvi se radni dan sastojao od prvoga plenarnoga predavanja (JP Bartoli) i dviju sesija. Prva se sesija, naslovljena »Egzoticizam na španjolskoj pozornici«, sastojala od triju referata: **Jonathan Mallada Álvarez** iz dramaturškoga je očista analizirao djela praižvedena u kazalištu Apolo u Madridu tijekom prvoga desetljeća 20. stoljeća te se posebno koncentrirao na pitanja egzotike i orijentalizma u njima, **Francesc Cortès** bavio se pitanjima orijentalnog i nacionalnog u prvim operama Felipa Pedrella, a **Miriam Perandones** autoegzotičnošću i glazbenokulturnim diskursima u lirsko-scenskom djelu Isaaca Albéniza. Druga je sesija nosila ime »Egzoticizam u Francuskoj«, a izlagači su se bavili trima operama: **Guillaume Guillemin** orijentalnom komičnom operom *Gulnare* u kontekstu političkih i estetičkih previranja kasnoga 18. stoljeća, **Roberto Scocimarro** istraživao je orijentalizam u komičnim operama Féliciena Davida *Lalla Roukh* i *La captive*, dok se **Serena Labruna** bavila kontrapozicijom između pojmova »couleur antique« i »couleur locale« u operi *Thaïs* Julesa Masseneta. Drugi je dan simpozija obuhvaćao drugo plenarno izlaganje (R. Sobrino) i tri sesije. U sesiji »Orijentalno, nacionalno, etničko ili pitoreskno: stereotipi i glazbeni jezici« **Sam Girling** preispitao je Beethovenove »turske« diionice udaraljki, **Julia Fedoszov** bavila se pitanjem rekreacije starogrčkoga plesa i glazbe u mađarskoj Školi umjetnosti pokreta, a **Ángela López Lara** percepcijama harmonijskih procesa u sastavu gamelana iz regije Sunda na zapadu otoka Jave koji se predstavio na Svjetskoj izložbi u Parizu 1889. Druga je sesija bila posvećena orijentalizmu i egzoticizmu u glazbi Franza Liszta i Claudea Debussyja. O Lisztu su govorili **Nicolas Dufetel**, analizirajući skladbe koje je Liszt skladao za boravka u Istanbulu i baveći se njegovim »rumunjskim« rapsodijama te pitanjem jesu li one vlaške, turske ili orijentalne, te **Caleb Labbe Phelan**, koji je propitivao utjecaj romske glazbe na skladatelja. **John Lam Chun-fai** referirao je na temu »Claude Debussy kao onaj koji je ponovno izumio 'Musique Chinoise'«, dok je **Mark McFarland**

analizirao način na koji je skladatelj harmonijski prikazivao raj. Zadnja sesija orijentalizirala se na »Orijentalizam i egzoticizam u britanskoj glazbi«: **Sonja Jüschke** bavila se glazbenim egzoticizmom u popularnome glazbenom kazalištu kasnoviktorijanskoga doba, **John L. Snyder** bavio se prikazom nekih istočnih naroda i zemalja u glazbi Samuela Coleridge-Taylora, a **Alison Sanders McFarland** bavila se egzoticizmom u britanskoj glazbi na primjeru skladatelja Granvillea Bantocka i Gustava Holsta. Treći je dan simpozija obuhvaćao samo dvije, ali vrlo duge sesije, koje su se sastojale svaka od šest referata (doduše, s pauzom nakon svaka tri). Sesija »Zvučna slika egzotične španjolske« započela je koreferatom **Michaela Christoforidisa** i **Elizabeth Kertesz**, koji su istražili popularnost *habanere* u Parizu u razdoblju *la belle époque*. Zatim je **María Encina Cortizo** predstavila istraživanje o »egzotičnim zvucima Španjolske« te koje su se melodije percipirale kao takve kako u samoj Španjolskoj, tako i izvan nje. **Diego Cerdá Vargas** istraživao je melodijske i ritmične harmonijsko-modalne parametre kod Manuela de Falle u *cante jondo* u skladbi *Noći u španjolskim vrtovima*. **Nicolás Javier Casas Calvo** bavio se španjolskim likovima u njemačkim operama ranoga romantizma, **Gloria A. Rodríguez-Lorenzo** i **Francisco J. Giménez-Rodríguez** bavili su se pitanjima egzoticizma i nostalgije u djelima nastalima na prijelazu stoljeća koja su tematizirala Granadu, a **Andrea García Torres** propitivala je utjecaj mita, modernosti i politike na španjolsku scensku umjetnost na primjerima baleta koji su tematizirali bajadere. Druga sesija nosila je naslov »Orijentalizam i glazbena drugost u operi«. **Maria Birbili** predstavila je povijesni, estetički i društveni kontekst prikaza orijentalnog u operama kasnoga 18. i 19. stoljeća, **Patrick Becker-Naydenov** osvrnuo se na šire društvene implikacije zbog kojih je orijentalizam postao tako popularan u 19. stoljeću te na elemente koji su omogućili pojavu i ostalih »drugosti« u glazbi toga razdoblja, dok je **Ralph P. Locke** predstavio načine prikaza Bliskog istoka u operi i drugim glazbenim žanrovima u razdoblju 1800-1840. **Guilherme Feitosa de Almeida** bavio se operom *Il Guarany*, temeljenom na folkloru brazilskih Indijanaca, **Laura Stanfield Prichard** bavila se širenjem bolera Europom i njegovim mjestom u europskoj glazbenoj kulturi 19. stoljeća, a **Valeria Wenderoth** pitanjima prikaza tropskih predjela, nostalgijom za egzotičnim, obrnutim egzoticizmom i autoegzotizacijom na primjeru prikaza Tahitija u francuskim djelima. Zadnji dan simpozija obuhvaćao je tri sesije. Prva, »Recepcija egzotičnih elemenata u talijanskoj glazbi«, sastojala se primarno od opernih tema: **Davide Mingozzi** analizirao je djelo *Cristoforo Colombo* Carla Andree Gambinija, **Federico Volpe** bavio se prikazom srednjovjekovnog islama u operi *Lombardijci u Prvom križarskom ratu* Giuseppea Verdija, a **Alessandro Decadi** operom *Les mystères d'Isis*, francuskom adaptacijom Mozartove *Čarobne frule* koja je zadržala egipatski ambijent, ali ne i simboličke i masonske elemente iz izvornika. **Eoin Kearns** predstavio je zanimljivu temu otkrića i viđenja irskih elemenata kao egzotičnih u Italiji 19. stoljeća. U sesiji »Egzoticizam u hrvatskoj glazbi« sudjelovalo je sve troje hrvatskih pred-

stavnika na ovome simpoziju: **Stanislav Tuksar** izvijestio je o uporabi egzoticizma kao odrednici »drugosti« u hrvatskoj umjetnosti (glazbi, književnosti i likovnim umjetnostima) 19. stoljeća posebno se koncentrirajući na uporabu teme »egzotične Bosne« (tada pod osmanskom vlašću). **Petra Babić** analizirala je provođenje ideje o egzotičnom kao prijetećem »drugom« na primjeru opere *Nikola Šubić Zrinjski* Ivana Zajca, a **Vjera Katalinić** predstavila je široko istraživanje scenskog uprizorenja egzotičnih tema posebno se fokusirajući na opernu ikonografiju zagrebačkoga Narodnoga kazališta u drugoj polovici 19. stoljeća. Sva tri referata nastala su i predstavila su se uz financijsku potporu projekta MusInst19, IP-2020-02-4277, u okviru kojega je napisan i ovaj izvještaj. Zadnja sesija simpozija bila je posvećena temi »Egzoticizma u popularnoj umjetničkoj pjesmi«. **Delia Dattilo** izvijestila je o transkulturalnom nasljeđu melodija Indijanaca iz plemena Narragansett, **Nicolas Boiffin** o egzoticizmu u njemačkom *Liedu* na primjeru uglazbljenih pjesama iz zbirke *Spanisches Liederbuch*, **Inês Thomas Almeida** govorila je o percepciji devetnaestostoljetne portugalske glazbe kao egzotične, dok je **Paul Krejci** propitivao način na koji su »bijeli muški Amerikanci« početkom 20. stoljeća prikazivali manjine u glazbi i likovnim umjetnostima.

Petra BABIĆ
Zagreb

ZAGREB – MEĐUNARODNI SIMPOZIJ »78 RPM AT HOME: LOCAL PERSPECTIVES ON THE EARLY RECORDING INDUSTRY«, 8-11. 3. 2023.

U okviru znanstvenoistraživačkog projekta »Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih« Hrvatske zaklade za znanost, u organizaciji Instituta za etnologiju i folkloristiku i Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, u knjižnici Muzičke akademije od 8. do 11. ožujka 2023. godine održao se međunarodni znanstveni simpozij posvećen lokalizacijama rane diskografske industrije pod nazivom »78 rpm at Home: Local Perspectives on the Early Recording Industry«.

S obzirom na to da je ovaj znanstveni projekt usmjeren na istraživanje domaćih tvornica ploča Edison Bell Penkala, Elektroton i rani Jugoton do 60-ih godina dvadesetoga stoljeća, pri čemu uočava lokalnu kontekstualizaciju globalnih trendova glazbene industrije, cilj simpozija bio je okupiti istraživače koji se bave srodnim temama u drugim zemljama i kulturnim kontekstima. Simpozij je bio podijeljen na tri glavne presjecajuće teme. Prva je bila rad lokalnih tvrtki u eri proizvodnje ploča na 78 okretaja u minuti, koja je trajala otprilike od početka 20. stoljeća do kraja 50-ih, uključujući njihov odnos s multinacionalnim kompanijama. Druga se tema odnosila na korištenje povijesnih komercijalnih snimaka u kasnijim razdobljima, a treća na etnomuzikološke perspektive u proučavanju povijesnih komercijalnih snimaka. Simpo-

zij je otvorenim pozivom okupio četrdeset i osmero znanstvenika i stručnjaka koji se bave istraživanjima diskografije uglavnom vezanima uz razdoblje proizvodnje ploča na 78 okretaja u minuti, a kao moderatori sesija i sudionici rasprava sudjelovali su i drugi domaći muzikolozi i etnomuzikolozi. Program je u srijedu 8. ožujka otvorio pozvani predavač dr. **Mark Katz** sa Sveučilišta u Sjevernoj Karolini, SAD, izlaganjem naslovljenim »Seven or Eight Ways of Thinking about the 78-rpm Record«. U plenarnom izlaganju Katz je adresirao »sedam ili osam« glavnih problema koji su bili provučeni i kroz mnoge druge referate izložene na simpoziju, poput utjecaja ploča na formiranje zajednica, njihove uloge u društvenom pamćenju, promjena u izvedbenim praksama i drugih.

Nakon plenarnoga predavanja Marka Katza uslijedio je prvi panel simpozija posvećen promišljanju kolonijalnih i postkolonijalnih dinamika u glazbenoj industriji. Na primjerima Portugala, Brazila, indijske Goe i Mozambika svoje referate izložili su **Susana Sardo**, **Pedro Aragão**, **José Moças**, **Nalini Elvino de Sousa** i **Cristiano Tsope**. U drugoj sesiji prvoga dana referate su čitali **Ivana Vesić** na temu popularne glazbe emitirane s ploča na međuratnom Radio Beogradu, **Jelka Vukobratović** na temu prepjeva na Jugotonovim pločama 50-ih godina dvadesetoga stoljeća te **Wictor Johansson** o izdanjima danas nepoznate diskografske kuće »Avanti« švedske komunističke omladine.

Izlaganja idućega dana, u četvrtak 9. ožujka, započela su još jednom sesijom koja je povezivala povijest proizvodnje gramofonskih ploča s postkolonijalnom kritikom. Referat **Tan Sooi Beng** ponudio je uvid u ulogu rane diskografije u kreiranju zvučne povijesti mimo dominacije zapada. **Samantha Owens** izlagala je o važnosti domaće diskografske proizvodnje za očuvanje identiteta zajednice u Novom Zelandu, a koautorski referat **Dona Nilesa** i **Brune Tenakanaija** govorio je o formiranju diskografske industrije na Papui Novoj Gvineji. Četvrta sesija odmaknula se od pitanja gramofonskih ploča kao glazbenih medija i predstavila govorne ploče kao izvor za istraživanje jezika. Referate su u toj sesiji izlagali **Will Prentice**, **Patrick Feaster** i **Xiaoshi Wei**. Peta sesija bila je posvećena europskim pločama u kontekstu globalne industrije. **Franz Lechleitner** govorio je o prisutnosti velikih međunarodnih diskografskih firmi na prostoru jugoistočne Europe od početka 20. stoljeća, a **Ferenc János Szabó** o ranom srednjoeuropskom tržištu ploča. **Trayce Arssow** usmjerio se na međunarodne stručnjake zaposlene u zagrebačkoj tvornici Edison Bell Penkala, a referat **Davida Pokrajca** i **Saše Spasojevića** na međunarodne snimke pjevača Mijata Mijatovića zastupljene u programu Radija Beograd. Drugi dan simpozija završio je dvama referatima koji su imali u fokusu ploče iz akustičnoga doba snimanja – referatom **Tare Browner** o načinima razlikovanja američke publike početkom stoljeća prema tipu odabira tehnologije za reprodukciju zvuka te referatom **Inje Stanović**, u kojem je predstavljen umjetnički projekt rekonstruiranja izvedbenih praksi na temelju akustičkih snimaka.

Program je u petak 10. ožujka bio podijeljen na tri sesije. Započeo je referatima koji su predstavili rane gramofonske ploče kao etnomuzikološki izvor. U toj sesiji **Damir Imamović** govorio je o pločama kao nositeljicama bosanskohercegovačke glazbe, **Jelena Joković** usporedila je aranžmane na komercijalnim snimkama dviju srpskih narodnih pjesama, a **Joško Čaleta** bavio se ulogom Jugotona u promjenama praksi i percepcija klapskoga pjevanja. U idućoj sesiji predstavio se koautor-ski referat **Danke Lajić Mihajlović** i **Bojane Radovanović** o ulozi snimaka pjevača Mijata Mijatovića u srpskoj nacionalnoj kulturi te referat **Nataše Marjanović** o snimkama srpskoga pravoslavnoga pojanja tvornice Edison Bell Penkala. Iduća sesija započela je izlaganjem **Filomene Latorre**, **Angela Pompiliija** i **Maddalene Roversi** o problemima institucionalnoga preuzimanja i arhiviranja zbirki komercijalnih gramofonskih ploča. Ostali referati u sesiji predstavili su različite aspekte poslovanja rane diskografske industrije i ulogu dobavljača i trgovina pločama: **Martin Mejzr**, **Michal Studničný** i **Filip Šír** istraživali su trgovce fonografskim cilindrima i pločama u srednjoj Europi, **Risto Pekka Pennanen** istražio je dobavljače ploča i posrednike u Bosni i Hercegovini, a **Ivan Mirnik** i **Veljko Lipovšćak** proučili su trgovinu pločama Mavra Druckera u Zagrebu. Nakon zadnje sesije u petak kao dio programa simpozija održao se koncert u dvorani Hrvatskoga društva skladatelja. Na koncertu naslovljenom »Zvezdana prašina« nastupili su studenti pjevanja Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu iz klase Lidije Horvat Dunjko i Martine Zadro Gabrijela Hrženjak, Vlatka Kladarić i Dorian Stipčić, a koji su uz pratnju Eve Kirchmayer Bilić izveli popularnoglazbeni repertoar objavljivan na pločama od 78 okretaja u minuti. Kao gosti na koncertu su nastupili i plesači tanga Nina Pogorelić i Ivan Živanović iz zagrebačke škole tanga »Juan D'Arencio«, a program je osmislila i vodila Nada Bezić.

Zadnji dan simpozija bio je usmjeren na ulogu ploča i rane tehnologije snimanja zvuka u etnomuzikološkom istraživanju te je započeo dvama izlaganjima koja su se na različite načine bavila pitanjima etnomuzikologije i tehnologije. Izlaganje **Gerde Lechleitner** govorilo je o upotrebi ranih fonografa i gramofona na etnomuzikološkom terenu, a izlaganje **Leeja Watkinsa** o ranim terenskim snimkama iz Republike Južne Afrike i njihovim tehnološkim pretvorbama. Uslijedio je panel koji je predstavio istraživanja u kojima se snimke na pločama od 78 okretaja koriste kao izvor u slovenskoj etnomuzikologiji i etnokoreologiji. Referate su na tom panelu predstavili **Mojca Kovačić**, **Urša Šivic**, **Rebeka Kunej** i **Drago Kunej**. U posljednjoj sesiji predstavila su se različita etnografska istraživanja osobnih iskustava i odnosa s privatnim kolekcijama ploča. **Marcia Ostashewski** i **Dora Dunatov** u svojim su referatima predstavile ulogu gramofonskih ploča u dijasporskim zajednicama: Ostashewski u zajednici ukrajinskih Kanađana, a Dunatov u zajednici Hrvata i drugih jugoslaven-skih naroda u SAD-u. Posljednja dva referata stavila su fokus na kolekcionare. **Nikola Zekić** predstavio je autoetnografsku perspektivu vlastitog iskustva skupljanja ploča na 78 okretaja, a referat **Matije Jerković** proširio je kontekst kolekcionarstva uvidom u prethodna istraživanja i literaturu.

U završnoj raspravi koju su moderirali Naila Ceribašić i Mark Katz adresirala su se pitanja osvješćivanja važnosti ploča na 78 okretaja kao zvučnih izvora, naročito u smislu repatrijacije i gradnje drugačijih kulturnopovijesnih narativa, ali i paradoksi očuvanja i digitalizacije ranih zvučnih medija. Simpozij je pokazao trend rastućeg interesa muzikoloških i drugih znanstvenoistraživačkih disciplina prema ranim zvučnim medijima kao povijesnim izvorima i stavio hrvatski istraživački projekt u globalni kontekst. Premda zbornik sa simpozija nije u planu, dio referata predstaviti će se u obliku poglavlja u završnoj knjizi projekta, koja će se u izdanju Instituta za etnologiju i folkloristiku objaviti 2025. godine.

Jelka VUKOBRATOVIĆ
Zagreb

LJUBLJANA, SLOVENIJA – INTERNATIONAL MUSICOLOGICAL SYMPOSIUM »MUSIC CRITICISM – YESTERDAY AND TODAY«, 37. SLOVENIAN MUSIC DAYS, 23-24. 3. 2023.

Kao jedna od redovitih aktivnosti u sklopu manifestacije Slovenski glazbeni dani (Slovenski glasbeni dnevi / Slovenian Music Days) u organizaciji Festivala Ljubljana održava se i međunarodni muzikološki skup koji svake godine nudi novu i izazovnu temu. Uz 37. Slovenske glazbene dane 23. i 24. ožujka 2023. simpozij je bio posvećen glazbenoj kritici s naslovom »Music Criticism – Yesterday and Today«. Simpozij se odvijao na Muzičkoj akademiji te u Viteškoj dvorani Križanke u Ljubljani, a okupio je izlagače iz Austrije (Graz, Beč), Češke (Ostrava), Hrvatske (Zagreb), Irske (Dublin), Njemačke (Leipzig), SAD-a (New York), Slovenije (Ljubljana, Maribor, Celje), Srbije (Beograd), Ujedinjenog Kraljevstva (Loughborough) i Ukrajine (Lavov), od kojih su neki svoja izlaganja predstavili uživo, a neki virtualno putem digitalne platforme.

Nakon pozdravnih govora prodekanice za znanstvenu i znanstveno-umjetničku aktivnost Muzičke akademije u Ljubljani Karoline Šanti Zupan i voditelja simpozija Jerneja Weissa, održala su se dva pozvana izlaganja u Dvorani Julija Betetta na Muzičkoj akademiji. Američki kritičar i glazbeni pisac **Alex Ross** (New York) svojim je izlaganjem »Classical Music Criticism: An American Perspective« otvorio skup stavljajući u prvi plan ne baš svijetli položaj u kojem se glazbena kritika danas nalazi, a i ne predviđajući joj blistavu budućnost, što je jedno od temeljnih pitanja koje je ovaj skup želio postaviti – o mijenama značenja i uloge glazbene kritike kao društvenog i glazbenokulturnoga faktora. Jednako izazovno bilo je i predavanje **Susanne Kogler** (Graz) »Innovation, Art, Society, and Life: Deliberations on Music Criticism's Past, Presence and Future«, koja je, stavljajući glazbenu kritiku u socijalni i povijesni kontekst, istaknula vezu krize glazbene kritike s krizom kritičkoga razmišljanja i kulture općenito.

Radni dio skupa nastavio se u Viteškoj dvorani Križanke, a bio je organiziran u pet kraćih sesija u četvrtak i dvije sesije u petak. Prvoga je dana **Hartmut Krones** (Beč) u referatu »Hugo Wolf als Musikkritiker im 'streitbaren' Wien der 1880er Jahre« govorio o glazbenokritičkoj djelatnosti Huga Wolfa, dok je **Bianca Schumann** (Beč) obradila novinske osvrte na religioznost Franza Liszta i istaknula ulogu vjerske tematike u oblikovanju kritičkoga diskursa o Lisztovoj glazbi u referatu »'Katholische' Programmmusik? Franz Liszts Religiosität im Fokus der Wiener Presse (1855–1900)«. U referatu **Helmuta Loosa** (Leipzig) »Musik des Fortschritts und der Zukunft. Zu den Wurzeln einer heftigen Pressefehde in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts« obradilo se kreiranje pojma glazbe budućnosti od sredine 19. stoljeća kroz sukob dvaju suprotstavljenih tabora (»židovsko-kršćanska tradicija i ateističko moderna struja«), dok je **Stefan Keym** (Leipzig) (»Künstlerische vs. politische Aspekte von Musikkritik – Zur Rezeption 'ausländischer' Orchesterwerke in der Leipziger Musikpresse des 19. Jahrhunderts«) razmatrao odnos recepcije skladbi stranih i domaćih autora u lajpciškom tisku 19. stoljeća. **Lucija Konfic** (Zagreb) u referatu »Music in Karlovac Press in the 19th Century« predstavila je razne tipove napisa o glazbi u bogatom karlovačkom tisku u dugom 19. stoljeću. Njezin je referat, kao i ovdje donesen izvještaj, nastao u okviru projekta MusInst19, IP-2020-02-4277, te je bio predstavljen na skupu zahvaljujući financiranju projekta. **Ivana Perković** i **Andjelka Zečević** (Beograd) primijenile su alate za jezičnu obradu digitaliziranih novina na analizu srpske glazbene kritike u razdoblju između dvaju svjetskih ratova u referatu »Spiritual Concerts Between 1918 and 1941 Through the Eyes of Serbian Music Criticism: How can NLP Analysis Broaden our Musicological Discourse?«, a **Viktor Velek** (Ostrava) govorio je o širokom spektru djelovanja Emila Břetislava Lvovskýog, posebno kao glazbenog kritičara koji dosad nije bio predmetom muzikološke obrade (»Emil Břetislav Lvovský or Who Was the Sharpest Living Critic That Criticised the Music of Antonín Dvořák?«). **Niall O'Loughlin** (Loughborough) u referatu »Putting Music Criticism to Positive Purpose: William Glock's Promotion of Three Composers« predstavio je rad glazbenoga kritičara Williama Glocka, a posebno njegovo bavljenje sljedećim trima skladateljima: Robertom Gerhardom, Elliottom Cartrom i Pierreom Boulezom. **Wolfgang Marx** (Dublin) predstavio je razvoj glazbene kritike u Irskoj (»Irish Music Critics Before and After the Digital Revolution«) s posebnim fokusom na rad Charlesa Actona i Michaela Dervana, dok su **Luba Kyanovska** i **Lidiya Melnyk** (Lavov) prezentirale neke od mogućnosti teorijskog uokvirivanja glazbene kritike (»Music Journalism vs. Music Criticism Today: Surviving or Thriving?«).

Drugoga dana svoje su referate predstavili domaćini. **Darja Koter** (Ljubljana) predstavila je glazbenokritičarski rad Lucijana Marije Škerjanca u časopisu *Jutro* (»Lucijan Marija Škerjanc – Critic of the Newspaper *Jutro* from 1927 to 1942«), **Jernej Weiss** (Ljubljana – Maribor) bavio se slovenskom glazbenom kritikom nakon

Druga svjetska rata («'The Criticism of Criticism'«: An Attempt to Outline More Appropriate Sociopolitical Guidelines in Post-World War II Slovenian Music Criticism«), konkretno kritikama izvedbe kantate *Stara pravda* Matije Tomca 1956, **Tjaša Ribizel Popič** (Ljubljana) u referatu »Symphonic Matinees of Jeuneses Musicales Slovenia: The First Two Decades« analizirala je kritike koncerata Slovenske glazbene mladeži, dok je Borut Smrekar propitao ulogu i poziciju glazbene kritike u javnome prostoru danas («What Is Happening With Music Criticism?«). Tekstovi sa simpozija dostupni su i kao e-knjiga na <<https://zalozba.upr.si/ISBN/978-961-293-299-2.pdf>>.

U sklopu manifestacije organizirala su se i dva dinamična okrugla stola 24. ožujka 2024. Prvi je bio »Classical Music Criticism in Slovenia: Today, Tomorrow«, na kojem se o suvremenoj glazbenoj kritici u Sloveniji raspravljalo na temelju osobnih iskustava s različitim pozicija (glazbenoga kritičara, skladatelja, radijskog urednika, sveučilišnoga profesora, kazališnoga kritičara) sa zajedničkim zaključkom kako bi trebalo vratiti i poticati prisutnost glazbene kritike u glavnim javnim medijima. Sudjelovali su Borut Smrekar, Andrej Misson, Gregor Pompe, Lovrenc Rogelj i Zala Dobovšek, a moderatorica je bila Tjaša Ribizel Popič. Drugi okrugli stol, naslovljen »Why Women in Music«, imao je za cilj kritički promotriti muzikološka istraživanja iz perspektive ženskih studija. Na njemu su gostovale Alma Bejtullahu (Ljubljana), koja je predstavila ulogu glazbenica na Kosovu, Iva Nenić (Beograd), koja je predstavila projekt »Female Leadership in Music«, Lana Šehović (Sarajevo), koja je govorila o ulozi žena u glazbenom životu Bosne i Hercegovine za vrijeme austrougarske administracije, Mojca Piškor i Jelka Vukobratović (Zagreb), koje su predstavile iskustva rada na projektu »(Pre)živjeti od glazbe: mlade akademske glazbenice i izazovi suvremenog tržišta rada« te Elfriede Reissig (Graz) predstavivši knjigu *Composing Women: 'Femininity' and Views on Cultures, Gender and Music of Southeastern Europe since 1918*, koju je uredila s Leonom Stefanijom, moderatorom ovoga događaja.

S obzirom na festivalski okvir simpozija sudionici su mogli sudjelovati i u bogatome koncertnom programu, a sve je zaključeno u svečanom tonu, predstavljanjem monografije posvećene 70. godišnjici festivala pod naslovom *Festival Ljubljana: 70 let (1953-2022)*.

Lucija KONFIC
Zagreb

CLUJ-NAPOCA, RUMUNJSKA – »LIGETI, ESCHER, BRÂNCUȘI. FROM MUSE TO MUSIC«, UNIVERS »T«, 25-26. SVIBNJA 2023.

In memoriam Bianca Țiplea Temeș

U rumunjskom gradu Cluj-Napoca 25. i 26. svibnja 2023. održao se međunarodni muzikološki skup pod naslovom »Ligeti, Escher, Brâncuși. From Muse to Music« u okvirima međunarodnoga festivala »Ligeti Festival Transylvania«. Održalo se 16 priopćenja autora iz Rumunjske, Njemačke, Irske, Poljske, Hrvatske, Mađarske, Austrije i SAD-a te jedno plenarno predavanje, sve u okviru četiri sesije, a cijela manifestacija bila je organizirana u amfiteatru »Terra« lokalnoga sveučilišta. To je bio već 4. skup koji je organizirala vrlo agilna muzikologinja Bianca Țiplea Temeș, međunarodno afirmirana stručnjakinja za život i glazbu G. Ligetija, koja je nažalost u naponu snage iznenada preminula 22. studenog 2023. godine. Na skupu su posebnim Biancinim zalaganjem sudjelovala i tri muzikologa iz Hrvatske.

Izlaganja su bila predviđena ovim slijedom: **Pavel Pușcaș – Amalia Szűcs-Blănaru** (Cluj-Napoca), »Ligeti – Escher: A Paradox of Transformation: Discrete to Continuum«; **Federico Favali** (Hamburg – Alessandria), »The Archetypes of Labyrinth in The Music of Ligeti Between 1967-1969«; **Wolfgang Marx** (Dublin), »Ligeti and Synaesthesia«; plenarno predavanje: **Heinz-Otto Peitgen** (Bremen), »György Ligeti or How the Mathematics of Chaos and Fractals Impacted His Compositions«; **Ewa Schreiber** (Poznań), »Overcoloured Dreams. Ligeti's Visual Metaphors and the Power of Argument«; **Sanja Kiš Žuvela** (Zagreb), »Ligeti in Croatia: Times, Spaces, Words«; **Valentina Sandu-Dediu** (Bukurešt), »Polyphonies and Affinities: Ștefan Niculescu and György Ligeti«; **Bianca Țiplea Temeș** (Cluj-Napoca), »Echoes of Brâncuși. The Endless Column in the Music of Olah, Georgescu and Ligeti«; **Stanislav Tuksar** (Zagreb), »'Education and Entertainment' in a Growing Bourgeois Society via Portraits of Musicians. Case study: Croatian Magazine *Vienac* (1869-1903)«; **Vjera Katalinić** (Zagreb), »Local and International Musicians in Portraits by the Croatian Composer Bruno Bjelinski (1909-1992)«; **Oleg Garaz** (Cluj-Napoca), »Synesthetic Syncretism in Mikolajus Čurlionis's Oeuvre«; **Anna Dalos** (Budimpešta), »'Todesfuge'. Literature, Holocaust and Music in Hungary in 1970s«; **László Vikárius** (Budimpešta), »Béla Bartók and 'Plein Air' in Musical Composition«; **Dorothea Redepenning** (Heidelberg), »Ligeti's Music as Film Music (Stanley Kubrick)«; **Julia Heimerdinger** (Beč), »György Ligeti's Film Music Beyond Stanley Kubrick«; **Jennifer Iverson – Steven Rings** (Chicago), »Ligeti and the Counterculture«; **Amy Bauer** (Irvine), »Theatricality, Temporality and the Listener in Late Ligeti«. Sljedeći dan, 27. svibnja 2023, **Zdravko Blažeković** (New York) održao je u prostorijama Nacionalne muzičke akademije Gheorghe Dima predavanje »Theater Curtains and Their Music Iconography Through History«. Referat S. Tuksara nastao je i predstavio se uz financijsku potporu projekta MusInst19, IP-2020-02-4277, u okviru kojega je napisan i ovaj izvještaj.

Razumljivo je da je najveći dio priopćenja (njih 12) imao kao predmet glazbu i mnogo toga vezanog uz Györgyja Ligetija, jednog od najznačajnijih skladatelja druge polovice 20. stoljeća u okviru čijeg se festivala skup i održao. Kako se iz popisa naslova priopćenja vidi, predstavili su se i neki aspekti pojedinih opusa drugih skladatelja, no važan dio sadržaja u nizu priopćenja bila je veza glazbe, matematike i vizualnih umjetnosti. Stoga su i prilozi dvoje hrvatskih znanstvenika (Tuksar, Katalinić), u dogovoru s organizatorima, imali kao teme vizualne aspekte iz područja hrvatske kulture koji nisu bili izravno vezani sa svijetom i stvaralačkim kontekstom (osim u najširem smislu) G. Ligetija.

Skup su inače popratile manifestacije koje su bile sasvim u skladu s općim motom cijeloga festivala »Intersection of the Arts«: izložbe »Ligeti, Painter of Musical Worlds« i »Ligeti Meets U.A.D.«, niz koncerata i radionica u kasnijim terminima sve do 19. lipnja, a vrlo je dojmljiva bila projekcija dvaju dokumentarnih filmova naslovljenih *Ligeti Portrait* Michela Follina iz 1993. (trajanje 65 minuta) i *Trois études pour piano de György Ligeti* (trajanje 34 minute) iz 2001. Potonji su predstavili Louise Duchesneau i Arnaud de Mezamat (inače jedan od autora filma) u suradnji s lokalnim Francuskim institutom.

Na kraju nije naodmet spomenuti 14 studenata volontera, čija su imena korektno navedena na kraju programske knjižice, a koji su svojom susretljivošću, dobrom voljom i općom angažiranošću pridonijeli tomu da se cijela manifestacija zbivala u ugodnom i kultiviranom ozračju. To je ozračje, uostalom, odavao i cijeli grad Cluj-Napoca, veliki sveučilišni centar (sa sto tisuća studenata!) i staro središte kulture u povijesno turbulentnoj zoni dugih kontakata između mađarskih i rumunjskih kulturnih krugova.

Stanislav TUKSAR
Zagreb

CAMBRIDGE, ENGLSKA – MEĐUNARODNI KONGRES MEĐUNARODNE UDRUGE GLAZBENIH KNJIŽNICA, ARHIVA I DOKUMENTACIJSKIH CENTARA (IAML), 30. 7. – 4. 8. 2023.

Na Sveučilištu u Cambridgeu od 30. srpnja do 4. kolovoza 2023. održao se 72. kongres Međunarodne udruge glazbenih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (engl. International Association of Music Libraries, *Archives and Documentation Centres* – IAML). Održavanjem kongresa upravo u Cambridgeu obilježio se 70. rođendan IAML-ova ogranka u Ujedinjenom Kraljevstvu i Irskoj (engl. *IAML UK & Ireland*), a istu je obljetnicu proslavio i njegov švedski ogranak (šved. *Svenska Musikbiblioteksforeningen*). Sveučilište u Cambridgeu drugo je najstarije anglofonsko sveučilište na svijetu, koje neprekidno djeluje od osnutka 1209. godine (starije od njega samo je Sveučilište u Oxfordu, osnovano 1096). Sveučilište u Cam-

bridgeu sastoji se od 31 koledža, koji su smješteni uz rijeku Cam u zgradama povijesne vrijednosti. Uz to što je poznato kao jedan od ponajboljih obrazovnih centara na svijetu, Sveučilište u Cambridgeu može se pohvaliti i velebnom sveučilišnom knjižnicom iz 1416. godine (u koju je sudionicima kongresa omogućen slobodan ulaz), tiskarom osnovanom 1534. godine, kao i nizom muzeja te znanstveno-istraživačkih instituta.

Svečano otvorenje kongresa bilo je priređeno na koledžu Trinity College, dok je tijekom šest radnih dana glavno mjesto njegova održavanja bio Fakultet za glazbu (Faculty of Music). Ubrzo po osnutku 1947. godine ta je institucija prerasla u akademski centar koji pokriva sve aspekte studija i istraživanja glazbene umjetnosti. Na kongresu je sudjelovalo više od tri stotine sudionika iz 36 zemalja – od Novog Zelanda do Brazila, od Finske do Omana te od Češke do Japana. Predstavnica iz Hrvatske bila je autorica ovih redaka. Paralelno su se odvijale po četiri sesije na kojima se predstavilo preko 130 priloga, kojima valja pridodati i posterska izlaganja, panel-diskusije i radionice. Budući da ih ovdje nije moguće sve navesti, spomenut ćemo teme koje su bile u fokusu: oblikovanje glazbenih knjižnica budućnosti, digitalizacija – prošlost, sadašnjost i budućnost, digitalni razvoj i baze podataka, alati za digitalne glazbene izložbe, digitalna humanistika i pedagogija, ontologije i bibliografski modeli u katalogizaciji glazbenoga gradiva, pretraživanje i kodiranje informacija iz područja glazbe, zaštita knjižničnih i arhivskih zbirki, skladatelji i njihovi arhivi, ponovno otkrivanje zbirki i repertoara, počeci glazbenog izdavaštva, glazbeno izdavaštvo u 18. i 19. stoljeću, objavljivanje i izdavanje rane glazbe, novi pristupi glazbenom izdavaštvu, skupljanje muzikalija u 18. i 19. stoljeću, povijesne zvučne snimke, utjecaj pandemije uzrokovane koronavirusom na kreativnu praksu, izazovi upravljanja zbirkama te zaštita autorskih glazbenih prava. Nekoliko izlaganja i radionica bilo je vezano uz tzv. R projekate – RISM, RILM i RIPM. Cjelovit program dostupan je na poveznici <<https://iaml2023.org/printed-programme/>>.

Kongres je obilježio i bogat popratni program. Tijekom prvih dvaju dana održali su se koncerti (Flauguissimo Duo, The Rossetti Ensemble), dok su se poslijepodne trećega dana sudionicima nudila različita vođena razgledavanja gradskih znamenitosti. Raskošna završna večera bila je priređena na koledžu King's College. Kvalitetna izlaganja, nadahnute diskusije i izvrsna organizacija pružili su široke mogućnosti za razmjenu znanja i ideja među muzikolozima, glazbenim knjižničarima i arhivistima te stručnjacima iz srodnih struka. Osobito valja istaknuti susretljivost domaćina prema kolegama koji su prvi put prisustvovali IAML-ovu kongresu. Bila mi je dragocjena i IAML-ova financijska potpora za kotizaciju i putne troškove (tzv. *Outreach Fund*). Sljedeći kongres IAML-a održat će se krajem srpnja 2024. u gradu Stellenboschu u Južnoafričkoj Republici, što će biti i prvi put da se ovakvo okupljanje priređuje na afričkom kontinentu.

Vilena VRBANIĆ
Zagreb

**SOLUN, GRČKA – »MUSICAL CULTURES AND DIASPORAS
IN THE BALKANS«, SCHOOL OF MUSIC, ARISTOTLE UNIVERSITY
OF THESSALONIKI, 31. 8. – 2. 9. 2023.**

U drugome po veličini grčkom gradu Solunu od 31. kolovoza do 2. rujna 2023. održala se 8. međunarodna konferencija društva IMS Regional Association for the Study of Music of the Balkans pod naslovom »Musical Cultures and Diasporas in the Balkans«. Bila su predviđena 43 priopćenja autora iz Italije, Grčke, Rumunjske, Ukrajine, Austrije, Francuske, Srbije, Turske, SAD-a, Danske i Hrvatske te jedno plenarno predavanje, sve u okviru petnaest sesija, a cijela manifestacija organizirala se u prostorijama Glazbenog fakulteta Aristotelova sveučilišta u Solunu. U okviru manifestacije održala su se dva koncerta i jedan okrugli stol, organizirale su se tri radionice i postavila tri postera.

Kako se ograničeni prostor ovoga prikaza ne bi prepunio pojedinačnim nabranjem svih priopćenja, pružit ćemo uvid u sadržaj konferencije barem putem naslova petnaest sesija (dvije od njih vodili su hrvatski muzikolozi). To su bile redom: I. Musical Cultural Heritage / Musical Diasporas in the Balkans; II. Soundscapes and Musical Traditions of the Balkans; III. Historiography Past and Present in the Balkans; IV. Byzantine Chant / Historical and Hermeneutical Approaches to Byzantine Music I; V. Intercultural Exchanges and Musical Cultures of the Balkans; VI. Byzantine Music / Traditions and Technologies; VII. Intercultural Exchanges in the Balkans; VIII. Aspects of Music Analysis in the Balkans; IX. Women Performing; X. Byzantine Chant / Historical and Hermeneutical Approaches to Byzantine Music II; XI. Opera Cultures and Trends in the Balkans; XII. Byzantine Traditions and Intercultural Exchanges in the Balkans; XIII. Female Composers, Feminine Voices; XIV. Musical Cultures Across Time and Politics in the Balkans; XV. Byzantine Chant / Historical and Hermeneutical Approaches to Byzantine Music III. Plenarno predavanje održala je Théodora Psychoyou s pariškoga sveučilišta Sorbonne pod naslovom »Poetic and Musical Creativity and Syncretisms in the Greek Archipelago in the 17th and 18th Centuries: Sources, Archives and Cultural Practices«. Prethodila mu je uvodna riječ Kate van Orden s harvardskoga sveučilišta, nove predsjednice Međunarodnoga muzikološkoga društva.

Tri radionice bile su posvećene sljedećim temama: I. Contemporary Networks of Diasporas in the Balkans: National and Meta-National Musical Cultures; II. Reflecting and Applying Historical Evidence of Byzantine Choral Performance and Conducting; III. St Kassia's Sticheraric Oeuvre for Female Saints: Investigating Issues of Transmission History and Performing Practice. Okrugli stol bio je posvećen temi Music of the Christian East and Orient: Dynamics Between Mainstream Traditions of Liturgical Chant and Diasporas. Koncerti su na programima imali »Musical and Cultural Interactions« u izvedbi sopranistice Stamatie Gerotherasi i uz klavirsku pratnju Athanasiosa Trikouписа te »Musics from Thessaloniki

and Other Places of the Balkans and Asia Minor« u izvedbi Ansambla za sefardsku glazbu i Ansambla za klasičnu istočnjačku glazbu »Psaltira«, obaju iz Soluna. Izloženi poster i nosili su sljedeće naslove: I. Ancient Greek Musical Theory and Byzantine Chant; II. The Reification of the Folksong in the Greek National School of Music; III. Elements of the Hellenic and the Orthodox Christian Identity in Children's Songs by Georgios Vakalopoulos.

Kako su sve sesije bile organizirane paralelno u skupinama po dvije, nitko nije ni u tehničkom smislu mogao otpratiti sva priopćenja uza sve ostale navedene manifestacije, pa bi svaki izbor i njihovo nabranje bio krajnje subjektivan. Stoga ćemo navesti samo djelatnost dvaju hrvatskih muzikologa na ovoj konferenciji čiji su referati nastali i predstavili su se uz financijsku potporu projekta MusInst19, IP-2020-02-4277, u okviru kojega je napisan i ovaj izvještaj. S priopćenjem Vjere Katalinić započela je cijela konferencija, a njezino priopćenje u I. sesiji bilo je naslovljeno »Welcomed Immigrants: Czech Diaspora in Croatian Lands in the 19th Century«. V. Katalinić predsjedala je i XIII. sesijom o skladateljicama i pjevačicama. Stanislav Tuksar podnio je priopćenje u okviru IX. sesije s naslovom »Near and Far Beyond Homeland: Outstanding 19th-Century Croatian Female Singers in the Diaspora Outside of the Habsburg Monarchy«. S. Tuksar ujedno je predsjedao XI. sesijom o opernim kulturama i trendovima na Balkanu. Hrvatski su se muzikolozi u svojim priopćenjima striktno pridržavali sadržaja cijele konferencije sugeriranog i u samom naslovu, pa su izvijestili o dvjema dijasporama karakterističnim za hrvatske zemlje u 19. stoljeću, što se ispostavilo kao novost i iznenađenje za sudionike nazočne na njihovim izlaganjima. Kako je iz svega navedenoga vidljivo, dijaspore kao takve i nisu bile predmetom većine izlaganja, nego su njihovi naglasci bili većinom na raznim aspektima fenomena bizantskoga pjeva i na širokom spektru raznih pojava u glazbenim kulturama domaćina Grčke. S te se strane stoga može ocijeniti da se osnovna intencija konferencije u određenoj mjeri zaobišla. S druge je, pak, strane bio prilično jasno nazočan glazbeno-kulturni aspekt Balkana kao vrlo širokog i razvedenoga područja jugoistočne Europe u historijskoj funkciji mosta preko kojega su srednja i zapadna Europa prilično suzdržano kročile prema istoku, dok su utjecaji u suprotnom smjeru bili snažniji, razvijeniji i oni koji su davali jači ton praktički sve do druge polovice 19. i kasnije 20. i 21. stoljeća. No, fenomen Balkana u glazbi ostaje i dalje fascinantan u svojoj raznolikosti i po svojim istraživačkim potencijalima, kojih silnice zrače prema daleko širem području od početnoga.

Stanislav TUKSAR
Zagreb

**QUELUZ, PORTUGAL – COLÓQUIO INTERNACIONAL
»INTERPRETAÇÃO HISTORICAMENTE INFORMADA: TEORIA
E PRÁTICA DO REPERTÓRIO MUSICAL E TEATRAL DO SÉC. XVIII«
/ INTERNATIONAL CONFERENCE »HISTORICALLY INFORMED
PERFORMANCE: THEORY AND PRACTICE OF THE 18TH-CENTURY
MUSICAL AND THEATRICAL REPERTOIRE«, PALÁCIO NACIONAL
DE QUELUZ, 15-17. 9. 2023.**

Međunarodna muzikološka konferencija »Historically Informed Performance – Theory and Practice of the 18th-Century Musical and Theatrical Repertoire« u organizaciji centra »Divino Sospino« (Centro de Estudos Musicais Setecentistas de Portugal) održala se od 15. do 17. rujna 2023. u prestižnoj Nacionalnoj palači u Queluzu (Portugal), koja očarava svojom impozantnošću, okolnim slikovitim vrtovima i obiljem arhitektonskih detalja, usko povezanih sa životima triju generacija portugalske kraljevske obitelji. S ciljem promicanja multidisciplinarnoga dijaloga o specifičnostima glazbenog i kazališnog repertoara 18. stoljeća konferencija je okupila istraživače raznih (glazbenih) profila, koji su svojim izlaganjima pridonijeli rasvjetljavanju problematike povijesno informirane interpretacije i njezine teorije kroz prizmu suvremenoga razumijevanja i estetike. Program konferencije ponudio je, među ostalim, i niz pojedinačnih tema o povijesnoj improvizaciji i partimentima, o modernoj relevantnosti povijesne izvedbe i kulturne produkcije te o novim tehnologijama i suvremenim rješenjima u povijesnoj izvedbi. Službeni jezici skupa bili su engleski, talijanski, španjolski i portugalski.

Rad skupa bio je podijeljen u 10 sesija (po četiri izlagačke sesije tijekom prvih dvaju dana te dvije sesije treći dan), u kojima su sudjelovali muzikolozi, glazbeni istraživači i praktičari iz raznih zemalja, sveukupno 28 izlagača iz Švicarske, Francuske, Ujedinjenog Kraljevstva, Hrvatske, Španjolske, Italije, Mađarske, Kanade, Danske, Švedske, Nizozemske, Australije i SAD-a.

Konferencija je započela pozdravnim riječima Massima Mazzea, ravnatelja centra »Divino Sospino« (DS-CEMSP, Portugal), ujedno i predsjedatelja prve sesije skupa koju je plenarnim izlaganjem otvorio **Christian Hilz** (Schola Cantorum, Basel, Švicarska). U svojem izlaganju pod naslovom »Some Thoughts on the Relevance of Historically Informed Performance Practice for Education and Professional Reality of today's Musicians« Hilz se dotaknuo važnosti povijesno informirane izvođačke prakse u kontekstu glazbenog obrazovanja i glazbenoga profesionalizma postavivši plodno tlo za poticajnu intelektualnu platformu svim sesijama koje su uslijedile. Sesija je bila zaključena izlaganjem **Laurenta Guilloa** (Centre de Musique Baroque de Versailles, Francuska) na temu »Restoring the St. Mark Passion by Johann Sebastian Bach: Retro-Parody, Reconstruction and Recreation«, u kojemu je autor ispitivao znanstvene i kreativne procese nužne za rekonstrukciju *Muke po Marku J. S. Bacha*.

Sudionici druge sesije, kojom je predsjedavala Giuseppina Raggi (Universidade de Coimbra, Portugal), svoja su izlaganja posvetili problematici izvođačke prakse barokne opere i rane glazbe. **Brian Robins** (Ujedinjeno Kraljevstvo) predstavio se izlaganjem »Toward a Better Understanding of Baroque Opera« pružajući novo svjetlo kompleksnosti tumačenja te povijesne glazbene forme. Zagovor povijesno osviještenoj izvođačkoj praksi rane glazbe dao je i **Illés Szabolcs** (Institute for Musicology, RCH, Budimpešta, Mađarska) svojim izlaganjem »Back to the Future: Reflections on Defence of the Historical Performance Practice of Early Music«. Sesiju je zaokružio **Dominique Lauvernier** (Francuska) s temom »A Major Source for Documenting Historically Informed Performance: Methodology for a Comprehensive Study of the Archives from Court of France« raspravljajući o metodologiji glazbeno-arhivskog istraživanja kao temelju za povijesno informiranu izvedbu na primjeru obrade arhivalija francuskoga dvora.

Poslijepodnevne sesije započele su panelom »Reflections on the 18th-century Musical and Theatrical Practice in the Coastal part of Croatia«, kojim je predsjedao José Camões (Faculdade de Letras, Lisabon, Portugal). U okviru zajedničkoga panela muzikolozi s Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, **Ivana Tomić Ferić**, **Maja Milošević Carić** i **Mirko Jankov**, ponudili su perspektivu na regionalne glazbene prakse 18. stoljeća primorske Hrvatske s posebnim osvrtom na intelektualnu i kulturnu klimu unutar koje je stasala glazbena kultura grada Hvara i pripadajućeg mu kazališta u 18. stoljeću (Ivana Tomić Ferić i Maja Milošević Carić), a zatim i na orguljsku praksu i baštinu 18. stoljeća u širem dalmatinskome kontekstu (Mirko Jankov).

Prvi dan konferencije zaključila je četvrta sesija, uz predsjedanje Ricarda Bernardesa (Fundação da Casa de Mateus, Portugal), kojom su se objedinile teme s naglaskom na specifičnosti instrumentalne glazbene prakse, odnosno specifičnosti instrumentarija u glazbi 18. stoljeća. Tako je najprije **Lluís Heras** (Conservatorio de Terrassa, Španjolska) u svojem izlaganju pod naslovom »El uso del violón tenor en la música hispánica de los siglos XVI al XIX« obrazložio praksu upotrebe tenorske violine u hispanskoj glazbi u rasponu od 16. do 19. stoljeća. Uslijedila je prezentacija **Paola Cavalla** (Università di Pavia/Conservatorio of Brescia, Italija) pod naslovom »Esempi di organo concertante (e battente) nella musica sacra policorale del Torinese e del Milanese di metà Settecento« s primjerima orguljske glazbe u sakralnoj polifonijskoj glazbi Torina i Milana u 18. stoljeću. Nadalje, **Diana Maria Cura dos Santos** (University of Salamanca, Španjolska) raspravljala je o ugodbi instrumenata s tipkama u Portugalu 18. stoljeća (»Musical Temperament for Keyboard Instruments in the Portuguese 18th Century«), dok je **Maryse Legault** (McGill University, Kanada) ponudila nove perspektive za sagledavanje izvođačke prakse na klarinetu iz razdoblja kasnoga klasicizma i ranoga romantizma s biografijom Josepha Beera kao ishodištem za ekspertizu (»A New Perspective on Late Classical and Early Romantic Performance Practice on the Clarinet according to Josef Beer's Biography«).

Drugi dan konferencije započeo je petom sesijom, kojom je predsjedala Iskrena Yordanova (Universidade Nova de Lisboa, Portugal). Uvodno pozvano predavanje održao je **Vittorio Ghielmi** (Sveučilište Mozarteum, Salzburg, Austrija) pod naslovom »Artistic Act and Historical Performance Practice: a Permanent Dialectic« elaborirajući odnos između umjetničkog, kreativnog izraza i povijesne autentičnosti u izvedbi. Svoj ekspeze Ghielmi je nastavio i kroz temu »The Secret of Monsieur Marais: the Distance between the Sign and the Art of Music« istražujući kompleksnu i intrigantnu figuru Marina Maraisa (1656-1728), francuskoga skladatelja i violista s prijelaza iz 17. u 18. stoljeće.

Šestom sesijom, u kojoj je fokus bio na kazališnim aspektima izvođačke prakse 18. stoljeća, predsjedao je Paologiovanni Maione (Università degli Studi della Campania *Luigi Vanvitelli*, Italija). Najprije je **Armando Fabio Ivaldi** (Italija) ponudio uvid u društveno-politički kontekst kazališnih produkcija 18. stoljeća (»Breve viaggio nel sipario settecentesco: fra nuove teorie, politica, realtà, allegorie, illusioni«), a zatim je **Teresa Chirico** (Conservatorio Santa Cecilia of Rome, Italija) kroz temu »Il Teatrino di pupazzi del cardinale Ottoboni al Palazzo della Cancelleria a Roma tra Sei e Settecento: le fonti e la performance« istražila izvore i praksu izvedbi u kazalištu lutaka kardinala Ottobonija u Rimu tijekom 17. i 18. stoljeća. **János Malina** (Hungarian Haydn Society, Mađarska) zatvorio je šestu sesiju s temom »A Count's Opera Stage in a Bourgeois City: the Erdödy Opera House in late 18th-century Pressburg« bacajući novo svjetlo na praksu opernih produkcija u Pressburgu s kraja 18. stoljeća.

Sedmom sesijom predsjedavao je Francesco Coticelli (Università degli Studi della Campania *Luigi Vanvitelli*, Italija), a uključila je panel-raspravu pod nazivom »Arias for Dead Singers: The Case of Luigi Bassi, Mozart's First *Don Giovanni*«. Spomenutoj temi panela svoj su doprinos dali **Magnus Tessing Schneider** (Danska), **Mark Tatlow** (Švedska) i **João Luís Paixão** (Nizozemska) usmjerivši zajedničke snage prema istraživanju povijesti izvedbe i interpretacije arija za preminule pjevače, s posebnim naglaskom na Luigija Bassija (1766-1825), Mozartova prvog *Don Giovannija*.

Posljednjom, osmom sesijom objedinila su se dva izlaganja na temu opernih libreta i njihova značaja u povijesno osviještenoj izvođačkoj praksi, a sesijom je predsjedala Cristina Fernandes (Universidade Nova de Lisboa, Portugal). U prezentaciji pod naslovom »... *E poi le parole*: Baldassare Galuppi and the Vagaries of the Libretto« **Scot Buzza** (University of Kentucky, SAD) raspravljao je o ulozi libreta u Galuppijevim opernim djelima. **Yseult Martinez** (University of Angers, Francuska) istaknuo je važnost analize libreta u (suvremenim) opernim inscenacijama na primjeru *Partenope* (1730) G. F. Händela (»On the Importance of Reading an Opera Libretto thoroughly: the Case of Handel's *Partenope* (London, 1730) and its Staging Today«).

Drugi dan konferencije završio je okruglim stolom »In Memoriam: Giovanni Weidinger«, koji se održao u čast pokojnoga *Giovannija Weidingera* (1949-2023) i

njegova doprinosa proučavanju glazbe i izvođačke prakse 18. stoljeća, pri čemu su sudionici podijelili iskustva, znanja, razmišljanja i anegdote o Weidingerovoj ostavštini, njezinoj vrijednosti i utjecaju.

Posljednji, treći dan konferencije započeo je devetom sesijom s fokusom na plesne i vokalne prakse u Francuskoj i Italiji u 18. stoljeću, a njome je predsjedavao Ricardo Bernardes. **Aimee Brown**, **Alan Maddox** i **Amanda Card** (Sydney Conservatorium, The University of Sydney, Australija) zajednički su predstavili rad »Eighteenth-century French Dance for Musicians – A New Notation System«, u kojemu su elaborirali novi notni sistem za proučavanje i fiksiranje francuskih plesnih formi *ottocenta* u notni zapis. U okviru iste sesije **Maria Venuso** (Accademia Nazionale di Danza of Rome, Italija) svojim se izlaganjem osvrnula na evoluciju kazališnog plesa u Napulju tijekom kasnog 18. stoljeća (»La metamorfosi della danza teatrale a Napoli negli ultimi decenni del Settecento: fonti documentarie«).

Konferencija je bila zaključena posljednjom, desetom sesijom, kojom je predsjedavala Giuseppina Raggi (Universidade de Coimbra, Portugal). **Carlos González Ludenā** (Universidad de Salamanca, Španjolska) predstavio je rad pod naslovom »El cantor instruido y maestro aliviado (1754), de Manuel de Cavaza: un tratado de canto en contexto«, kojim je stavio u fokus raspravu Manuela de Cavaze (?-1790) o tehnikama pjevanja u Španjolskoj u 18. stoljeću. Nadalje, svojim izlaganjem na temu »Cecilie and the Others. Improvization as Source of Gender studies« **Carla Conti** (Conservatorio Santa Cecilia od Rome, Italija) dotaknula se uloge improvizacije u oblikovanju rodnih identiteta u glazbi 18. stoljeća, dok je **Damián Martín-Gil** (Conservatorio of Cáceres, Španjolska) usmjerio težište izlaganja na izvedbe pjesama za glas i gitaru u Parizu kasnoga 18. stoljeća (»*Que vous savez si bien embellir: Performing Songs for Voice and Guitar in Paris at the End of the Ancien Régime*«).

Osim formalnih sesija, izlaganja te dinamičnih i bogatih rasprava u okviru konferencije u organizaciji centra »Divino Sospiro« sudionici su imali priliku popratiti i zanimljiv prigodni glazbeni program u obliku koncerta *Voix Humaines: A arte de falar con a viola da gamba* u izvedbi solista Vittorija Ghielmija (*viola da gamba*), održanoga drugoga dana konferencije, 16. rujna 2024. u 20 sati u Lisabonu (Convento dos Cardaes).

Konferencija u Queluzu pokazala se kao mjesto plodne razmjene ideja i svojevrsna premosnica između povijesnih istraživanja i suvremene izvođačke prakse, zbog čega su sudionici napustili Queluz osvježeni novim spoznajama i dubljim razumijevanjem šire problematike glazbe i kazališta 18. stoljeća. Isti će zasigurno u budućnosti ponuditi nove istraživačke perspektive i nadahnuti nastavak predstavljenih znanstvenih istraživanja. Priopćenja s ovog znanstvenog skupa objavit će se u zasebnom zborniku serije *Specula Spectacula / Cadernos de Queluz*.

Ivana TOMIĆ FERIĆ – Maja MILOŠEVIĆ CARIĆ
Split

ZAGREB I NAŠICE – SIMPOZIJ »DORA PEJAČEVIĆ (1885-1923). SIMPOZIJ UZ OBILJEŽAVANJE 100. GODIŠNJICE SMRTI SKLADATELJICE«, 5. I 7. 10. 2023.

U povodu 100. godišnjice smrti skladateljice Dore Pejačević, u listopadu 2023. održao se muzikološki Simpozij *Dora Pejačević (1885–1923)* u Zagrebu i Našicama u zajedničkoj organizaciji Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU-a, Hrvatskoga muzikološkoga društva i Zavičajnoga muzeja Našice. Predsjednica organizacijskog odbora bila je Vjera Katalinić, a njegovi članovi bili su Lucija Konfic, Koraljka Kos, Silvija Lučevnjak i Stanislav Tuksar.

Simpozij u Zagrebu održao se 5. listopada 2023. u Knjižnici HAZU-a. Na njemu je u dvjema sesijama svoje radove predstavilo ukupno 9 znanstvenika iz Hrvatske, Mađarske i Njemačke. U prvoj sesiji izložilo se pet istraživanja. **Stanislav Tuksar** govorio je o percepciji Dore Pejačević u hrvatskom tisku od 1905. do 1945. detaljno razmatrajući pedesetak napisa objavljenih u hrvatskim novinama, časopisima i knjigama. **Lili Veronika Békéssy** s Instituta za muzikologiju Mađarske akademije znanosti predstavila je svoje istraživanje o nasljeđu Dorine majke Lille i obitelji Vay de Vaya u Budimpešti, u kojem je, koristeći arhivske dokumente i izvore ondašnjega tiska, rasvijetlila Dorino bogato kulturno okruženje i formativnu ulogu njezine majke tijekom ranoga djetinjstva. **Vjera Katalinić** istražila je Dorine kulturne i društvene veze te govorila o salonima njezine obitelji i prijatelja i glazbi koja se u njima izvodila. **Domagoj Marić** izvijestio je o životu Dore Pejačević u Dresdenu i Münchenu postavljajući niz zanimljivih pitanja o njezinu životu i djelovanju u obama gradovima. **Andrea Rakitić** predstavila je dosad nepoznate solopjesme Julijana Pejačevića iz njegove ostavštine u Zavičajnome muzeju Našice.

Drugu sesiju započela je **Kyra Steckeweh** izlaganjem o klavirskim djelima Dore Pejačević. Uz vlastitu klavirsku prezentaciju ponudila je dragocjeno viđenje Dorine glazbe iz izvođačke perspektive. **Sanja Kiš Žuvela** predstavila je iscrpnu analizu vokalne lirike Dore Pejačević na primjeru *Drei Gesänge*, op. 53 uz detaljne tablične prikaze. Ciklus je povezala i s drugim uglazbljenjima Nietzscheovih tekstova s kojima je Dora mogla doći u dodir i otkrila niz zanimljivih poveznica. **Tatjana Čunko** izvijestila je o snimkama glazbe Dore Pejačević u Arhivu Hrvatske radiotelevizije donoseći viđenje recepcije i života njezine glazbe u Hrvatskoj iz novoga kuta. Sesiju je zaključila **Vilena Vrbanić** govoreći o dosad nepoznatim umjetničkim vezama Dore Pejačević i Svetislava Stančića na temelju njegove ostavštine u Knjižnici Muzičke akademije u Zagrebu. Predstavila je raznoliko arhivsko gradivo, uključujući plakate, programske knjižice te Dorinu fotografiju darovanu Stančiću, i ponudila uvid u njihov odnos i umjetničku suradnju.

Isti izlagači ponovili su svoje prezentacije 7. listopada u Gradskoj vijećnici u Našicama u sklopu 29. Memorijala Dore Pejačević. U prostoru vijećnice nalazila se i prigodna izložba likovnih radova tehnike ulja na platnu umjetnika Srećka Perko-

vića inspiriranih Dorinim ciklusom *Život cvijeća*. Dan ranije, 6. listopada, u sklopu simpozija u Domu kulture Našice održala se i projekcija filma *Dora – bijeg u glazbu*, autora Tima van Beverna i Kyre Steckeweh.

Andrea RAKITIĆ
Osijek

VARŠAVA, POLJSKA – INTERNATIONAL CONFERENCE »BEETHOVEN AND HIS MUSIC IN NAZI-OCCUPIED EUROPEAN COUNTRIES«, 8-11. 10. 2023.

»Music and Resistance. Beethoven and His Music in Nazi-Occupied European Countries« projekt je Odsjeka za muzikologiju Sveučilišta u Münsteru koji se bavi istraživanjem recepcije Beethovena i njegove glazbe u nacistički okupiranim europskim zemljama. Voditelj je projekta prof. dr. sc. Michael Custodis (<<https://www.uni-muenster.de/Musikwissenschaft/cust.html>>), a asistentica mu je Anna Maria Plischka (<<https://www.uni-muenster.de/Musikwissenschaft/plischka.html>>). Sastav Savjetodavnog odbora čine sljedeći povjesničari: dr. sc. Jürgen Finger, pročelnik Odsjeka za modernu i suvremenu povijest pariškoga Njemačkoga povijesnog instituta (DHI), dr. sc. Lutz Klinkhammer, zamjenik ravnatelja i savjetnik za povijest 19. i 20. stoljeća DHI-ja u Rimu, prof. dr. sc. Ruth Leiserowitz, zamjenica DHI-ja u Varšavi i prof. dr. sc. Oliver Rathkolb s Instituta za suvremenu povijest Sveučilišta u Beču. Čine ga i sljedeći muzikolozi: prof. dr. sc. Albrecht Reithmüller sa sveučilišta Freie Universität Berlin i dr. sc. Claus Røllum-Larsen, viši znanstveni suradnik Kraljevske knjižnice u Kopenhagenu.

Konferencija je počela u nedjelju, 8. listopada 2023. u Muzeju povijesti poljskih Židova. Sudionike konferencije i goste pozdravio je Viktor Elbling, njemački veleposlanik u Poljskoj, a pridružio mu se i Cornelius Ochman, čija je Zaklada za poljsko-njemačku suradnju velikodušno poduprla konferenciju. Slijedilo je pozdravno obraćanje prof. dr. sc. Ruth Leiserowitz, zamjenice ravnatelja Njemačkoga povijesnog instituta u Varšavi, u prostorijama kojega se konferencija i održala. Uslijedila je povijesno-muzikološka tribina o poljsko-njemačkim odnosima u kontekstu glazbe Ludwiga van Beethovena, u kojoj su sudjelovali doc. dr. sc. Małgorzata Grajter, poljska muzikologinja, prof. dr. sc. Christine Siegert, njemačka muzikologinja i direktorica arhiva Beethovenove kuće u Bonnu i Michael Custodis. Glazbeni dio večeri bio je ispunjen djelima Ludwiga van Beethovena i Mieczysława Weinberga (1919-1996), poljskoga židovskoga skladatelja i pijanista. Djela je izveo gudački kvartet Shoven s Glazbenoga sveučilišta Fryderyk Chopin u Varšavi, koji je osvojio prvo mjesto na Međunarodnom glazbenom natjecanju Beethoven 2023. Hrvatska suradnica na projektu toga je dana do Varšave putovala

13 sati, pa nije uspjela sudjelovala u toj svečanosti koju je opisao Francesco Bruno, jedan od Custodisovih pomoćnika i suradnika (<<https://www.uni-muenster.de/Musikwissenschaft/Forschung/beethoven-in-nazi-occupied-europe.html>>).

Kako piše na službenoj stranici projekta (<<https://musicandresistance.net/beethoven-in-nazi-occupied-europe/>>), projekt polazi od pretpostavke da je dosljedna prisutnost glazbe Ludwiga van Beethovena zajednički čimbenik kulturnoga života u raznim zemljama pod nacističkom okupacijom između 1939. i 1945. premda su se zemlje međusobno razlikovale po specifičnim nacionalnim tradicijama i ideološkom odnosu prema njemačkoj glazbi i političkoj situaciji. Temeljni motivi za odabir Beethovenove glazbe različiti su kao što je bio različit glazbeni život u diktaturama i na okupiranim područjima. Tako se Beethovenova glazba nije izvodila samo u sklopu službene nacističke propagande i na vojnim događajima te na bezbrojnim javnim koncertima nego su je izvodile i snage pokreta otpora, kao i zatočenici u koncentracijskim logorima. To što je Beethovenova glazba služila potrebama dijametralno suprotnih ideoloških programa njemačkih imperijalista i pokreta otpora samo je po sebi izvanredan i jedinstven fenomen. Odlučan u tome da je to nedvojbeno tema koja zahtijeva daleko detaljnije istraživanje od onih do sada provedenih, Michael Custodis okupio je tim od 40 znanstvenika iz 22 države (po tri iz Mađarske i Poljske, po dvoje iz Belgije, Danske, Latvije i Srbije te po jednog iz Češke, Slovačke, Hrvatske, Estonije, Francuske, Grčke, Italije, Luksemburga, Nizozemske i Ukrajine te, naravno, Njemačke). I dok se svi oni bave recepcijom Beethovena i njegove glazbe u svojim državama, znanstvenici iz Beethovenove kuće u Bonnu istražuju recepciju Beethovenove glazbe u Francuskoj, a jedan njemački znanstvenik iz Münchena Beethovenovom glazbom u okupiranoj Italiji, sve kako bi istražili recepciju Beethovena i njegove glazbe tijekom toga problematičnoga razdoblja do najvećih mogućih detalja za antologiju koja bi se trebala objaviti 2027, u Beethovenovoj godini. Na službenim stranicama projekta nabrojani su i specifični ciljevi projekta:

»1. Rekonstruirati prisutnost i svrhu Beethovenove glazbe među ostalima u Belgiji, Hrvatskoj, Čehoslovačkoj, Danskoj, Estoniji, Francuskoj, Grčkoj, Mađarskoj, Italiji, Latviji, Litvi, Luksemburgu, Nizozemskoj, Norveškoj, Poljskoj, Srbiji i Ukrajini.

2. Ispitati važnost prognanih glazbenika kao kulturnih ambasadora alternativne, antinacističke Njemačke, primjerice u švedskom i švicarskom egzilu.

3. Razumjeti razloge zašto su neka djela bila od posebne važnosti i u kojoj je mjeri ta sklonost određenom repertoaru rezonirala s dugotrajnom tradicijom koja može, ali i ne mora biti specifična za određenu zemlju.

4. Naučiti može li ovaj fokus na Beethovenovu recepciju dovesti do nijansiranijeg razumijevanja glazbenog života na okupiranim područjima i njihova odnosa s njemačkom kulturom.

5. Utvrditi je li politizacija Beethovena tijekom ovoga razdoblja možda utjecala na recepciju skladateljeve glazbe u poslijeratnoj Europi, gdje je Beethovenova glazba još jednom odigrala važnu ulogu u određivanju kulturne diplomacije i međunarodne suradnje.«

Konferencija u Varšavi bila je drugi godišnji sastanak sudionika projekta; prvi se održao u Bonnu od 8. do 10. rujna 2022, četiri mjeseca nakon što se i Hrvatska pridružila projektu. Na toj je radionici Tatjana Čunko sudjelovala putem platforme Zoom dvadesetominutnim izlaganjem s Power Point ilustracijama o izvedbama Beethovenovih orkestralnih skladbi na koncertima Komornog i Simfonijskog orkestra Hrvatskoga krugovala te Zagrebačke filharmonije, kao i o izvedbi solo-baleta *Robovanje, borba i pobjeda* na glazbu Beethovenovih sonata za klavir u koreografiji, scenografiji, kostimografiji i izvedbi baletana Franje Horvata i Danice Pollak-Ogrizović za klavirom na Prvom kongresu kulturnih radnika Hrvatske u lipnju 1944. u Topuskom, što je zasad jedinstveni slučaj u sklopu projekta.

Konferencija u Varšavi zbog velikog je broja sudionika bila drukčije zamišljena. Svaki od suradnika primio je molbu da pošalje pismeni izvještaj o novim rezultatima svojih istraživanja koje će moći pročitati svi sudionici projekta i na temelju kojih će pripremiti pitanja i komentare za konferenciju na kojoj zato nisu planirana izlaganja nego samo diskusije. Do početka konferencije prispjelo je 27 tekstova suradnika na projektu (uključujući i hrvatskoga), a u konferenciji je sudjelovalo 28 suradnika. Bilo je onih koji su poslali svoje radove, ali nisu mogli doći u Varšavu, poput dr. sc. Tatjane Marković (Austrijska akademija znanosti), koja je poslala nacrt svojeg istraživanja. Bilo je zatim onih koji nisu poslali svoje tekstove, ali su došli na konferenciju te su dobili, za razliku od ostalih, priliku za prezentaciju svojeg istraživanja, poput Grka dr. sc. Alexandrosa Charkiolakisa. Naposljetku, bilo je i onih koji su na konferenciju došli samo kao promatrači, bez teme i rezultata istraživanja, npr. dr. sc. Ivana Medić (Srpska akademija znanosti i umjetnosti), koja nije pripremila navedeno jer se tek nedavno priključila projektu. Konferencija je bila raspoređena u po dvije istovremene prijedpodnevne i poslijepodnevne sesije, nakon kojih bi se svi sudionici okupili uz okrugle stolove na kojima su raspravljali o dvjema skupinama tema. Prva tematska skupina bavila se terminima oko značenja i upotrebe kojih bi se svi sudionici projekta trebali usuglasiti, a to su »propaganda« (diskusiju je pripremio i vodio dr. sc. Lutz Klinkhammer) i »kolaboracija« (pripremio i vodio dr. sc. Jürgen Finger), a druga se skupina bavila važnošću pojedinih Beethovenovih djela za projekt. Odabrani su *Fidelio* (pripremila i vodila prof. dr. sc. Christine Siegert) i Peta simfonija (pripremio i vodio prof. dr. sc. Michael Fjeldsøe). Završnu diskusiju na kraju trećega dana konferencije vodio je Michael Custodis. Najteže je bilo odabrati koju od paralelnih sesija slušati; izbor je donekle bio olakšan time što su sesije bile organizirane po nacionalnom, odnosno regionalnom principu. Tako se u prvoj od dviju jutarnjih sesija prvoga dana konferencije raspravljalo o priložima Mađarâ Pétera Bozóa (Mađarska aka-

demija znanosti) »'Beethoven, and Once Again Beethoven': Dénes Bartha and Budapest Concert Life, 1939-1944«, Viktorie Ozsvárt (Mađarska akademija znanosti) »Beethoven's Reception in the Hungarian Musicology« i Maltea Zilla »Beethovenin Budapest 1944-1945 – Propaganda, Collaboration and Silent Defiance«, a u drugoj se dvjema latvijskim temama koje istražuju prof. dr. sc. Lolita Fūrmane (Latvijska muzička akademija, Riga), »Beethoven and the Symphonic Concerts in Latvian Radio 1942/43«, i dr. sc. Zane Prēdele (Latvijska muzička akademija, Riga), »'Fidelio' at the Riga Opera House (1944) – German Propaganda or Latvian Cultural Resistance?«, pridružila jedina ukrajinska, »Beethoven Between All Fronts. Regarding the Music Life in Nazi-Occupied Ukraine (1941-44)« Eleonore Mak-siutenko, doktorandice na Sveučilištu u Münsteru. Poslijepodne su si međusobno konkurirale estonsko-litavsko-talijanska sesija s istraživanjima izv. prof. dr. sc. Anu Kõlar (Estonska akademija glazbe i klazališta, Tallinn) »Beethoven's Works in Nazi-Occupied Estonia: Just for Propaganda Purposes?«, prof. dr. sc. Danutė Petrauskaitė (Litavska akademija glazbe i kazališta, Vilnius) »Ludwig van Beethoven's Music in Lithuania in the Years of Historical Turning Points« i prof. dr. sc. Friedricha Geigera (Sveučilište za glazbu i izvedbene umjetnosti, München) »'Symbol of German Essence'? Beethoven's Music in Occupied Italy« i belgijsko-nizozemsko-francuska sesija s temama »'Sie reden von Beethoven un meinem elgien' – Beethoven Reception in Occupied Belgium (1940-1944)« prof. dr. sc. Erica Deroma (Sveučilište Gent) i prof. dr. sc. Christophera Murraya (Sveučilište Bruxelles), »Beethoven Behind Barbed Wire. Music in Prison Camps in the Nazi-Occupied Netherlands« prof. Daria van Gammerena (Konzervatorij glazbe i plesa Trinity Laban, London) i »Beethoven in France – Between Collaboration and Resistance« Beate Angelike Kraus (Beethovenova kuća, Bonn).

Drugoga dana konferencije jedna je sesija u cijelosti bila posvećena domaćinima i njihovim istraživanjima: »Under the Patronage of Beethoven – A Polish-German Cultural Dialogue in Upper Silesia« prof. dr. sc. Magdalene Dziadek (Sveučilište u Krakovu), »Beethoven in Nazi-Occupied Poland« izv. prof. dr. sc. Katarzyne Naliwajek (Sveučilište u Varšavi) i »The Reception of Ludwig van Beethoven's Music in Nazi-Occupied Krakow« Huberta Szcześniaka, doktoranda na Gradskom sveučilištu u Londonu. U drugoj se, pak, diskutiralo o rezultatima istraživanja »Beethoven and the Neutral Sweden during the Second World War« izv. prof. dr. sc. Henrika Rosengrena (Sveučilište u Lundu), »Images of Beethoven in Anglo-American Exile Communities« dr. sc. Attila Kornela-Markule (Münster) i »Beethoven as an Ambivalent Symbol in the Protectorate of Bohemia and Moravia« prof. dr. sc. Lenke Křupkove (Sveučilište u Olomoucu). Poslijepodne drugoga dana konferencije moglo se birati između danskih i norveških tema i autora: »Beethoven-Reception in Denmark during the German Occupation« prof. dr. sc. Michaela Fjeldsøea (Sveučilište u Kopenhagenu), »The Politics of Occupation in the Concert Hall. Musicians and Musical Repertoire at the Nordische Gesellschaft and its

Relations to Beethoven« prof. dr. sc. Yvonne Wasserloos (Sveučilište Mozarteum, Salzburg) i »Heritage versus Politics. German Performance Traditions in Quisling's Norway« prof. dr. sc. Arnulfa Mattesa (Sveučilište u Bergenu) te hrvatskih, srpskih i grčkih priloga kako slijedi: »The Reception of Beethoven and his Work in Serbia in the Interwar Period« dr. sc. Tatjane Marković (Austrijska akademija znanosti), »The Presence and Purpose of Beethoven's Music in Croatia, 1941-45« dr. sc. Tatjane Čunko (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu) i »The Reception of Beethoven and His Music in Occupied Athens« dr. sc. Alexandrosa Charkiolakisa (Društvo prijatelja glazbe Atena). Napokon, zadnjega dana konferencije trebala se održati samo jedna sesija, pa su svi sudionici mogli diskutirati s autorima o trima temama: »Hermann Abendroth and Elly Ney – Agents of Forced Cultural Transfer. Beethoven-Performances in Occupied Europe« s prof. dr. sc. Erikom Levijem (Sveučilište Royal Holloway u Londonu), »Protecting French Churches against German Bombs. The Board Member of the Beethoven-Haus Bonn Theodor Wildeman and a Research Trip through Occupied France« s Yuvalom Dvoranom (Beethovenova kuća Bonn) i »Playing Beethoven across 'New Europe'. International Orchestral Tours and German Cultural Occupation« s dr. sc. Friedemannom Pestelom (Sveučilište Freiburg).

Taj ambiciozan projekt, premda fokusiran na samo jednoga skladatelja u jednom kraćem, ali strašnom razdoblju europske povijesti, u svojoj je drugoj godini pokazao da se danas, barem u europskim razmjerima i znanstvenim krugovima, može donekle objektivno razgovarati o osjetljivim temama kojima projekt obiluje, od pojedinih podtema, odnosno specifičnih smjerova i dubina istraživanja, do terminologije. U hrvatskome slučaju, u kojemu je upravo to razdoblje najmanje istraženo, rad na projektu rezultirao je novim spoznajama i potaknuo nova istraživanja hrvatske glazbe i hrvatskoga glazbenoga života, od kojih je jedno objavljeno u ovom izdanju časopisa *Arti musices*, a drugo je u pripremi za tisak u zborniku sa simpozija »Muzika u društvu« Sarajevo 2022.

Tatjana ČUNKO
Zagreb

ZAGREB – »PREVEDENA POVIJEST GLAZBE«, MJESEC HRVATSKE KNJIGE 2023. »NEK' TI RIJEČ NE BUDE STRANA(C)...«, KNJIŽNICA MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, 25. 10. 2023.

Dana 25. listopada u Knjižnici Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu održalo se događanje pod nazivom *Nek' ti riječ ne bude strana(c)... Prevedena povijest glazbe*, koje su na inicijativu Lucije Konfic iz Odsjeka za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU-a organizirali

Komisija za glazbene knjižnice i zbirke Hrvatskoga knjižničarskoga društva, Hrvatsko muzikološko društvo, Knjižnica Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu te Hrvatska udruga muzičkih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (HUMKAD) u sklopu 28. manifestacije *Mjesec hrvatske knjige*, koja je te godine bila posvećena prevoditeljima. Kao što svaka knjiga ima svoju priču i likove, tako je ulogu glavnoga lika ove priče utjelovio Stanislav Tuksar, hrvatski muzikolog, akademik, profesor i prevoditelj. Vodio je događaj i predstavio *Opću povijest glazbe* u sedam prevedenih knjiga svjetskih muzikologa, izdanih od 2004. do 2008. godine u nakladi Hrvatskoga muzikološkoga društva. Nakon dobrodošlice i predstavljanja akademika Nada Bezić sve je prisutne uvela u tematiku događaja. Tijekom dvosatnoga predstavljanja knjiga i projekta Tuksar nije predstavio samo svojevrsne udžbenike povijesti glazbe nego i njihove prevoditelje: Seada Muhamedagića, Nikšu Gligu, Vesnu Oblak-Juranić te Jelenu Knešaurek Carić. Kao najveće prepreke naveo je terminološke poteškoće, tj. nerazvijenost hrvatskoga jezika u stručnom kontekstu, kao i pronalazak odgovarajućih prevoditelja, ujedno i stručnjaka, za pojedina glazbena područja. Kako cijeli događaj ne bi prošao samo u formi predavanja, glazbeni primjeri koje je Tuksar odabrao reproducirali su se s CD-ova i gramofonskih ploča koje su ustupili fondovi Knjižnice Muzičke akademije i Glazbenog odjela Gradske knjižnice u Zagrebu. Sve prisutne zabavljale su i nasmijavale neformalne digresije akademika Tuksara o cijelom procesu i dosjetke njegovih kolega i prijatelja iz publike – Vjere Katalinić, Nade Bezić, Zorana Juranića i drugih koji su i sami bili dio cijeloga projekta. Da su ovakvi događaji važni i potrebni potvrđuje angažiranost čak četiriju organizatora, a o zainteresiranosti za hrvatsku pisanu riječ svjedočili su brojni prisutni na predavanju. Jedan od pozitivnih i ohrabrujućih aspekata ovoga događaja svakako je primjetan broj mladih studenata, koji će možda jednoga dana i sami inicirati slične manifestacije koje bi zasigurno pridonijele muzikološkoj struci, a samim time i kulturno-obrazovnom životu ove sredine.

Lora BREŠKI
Magda GALIĆ
studentice 3. g. muzikologije
Zagreb

GRAZ, AUSTRIJA – SYMPOSIUM »OUT OF THE BOX! VOM ARCHIV IN DIE MUSIKGESCHICHTE«, KUNSTUNIVERSITÄT GRAZ, 9-11. 11. 2023.

Sudeći po muzikološkim konferencijama i skupovima zadnjih godina, uz teme poput zvukolika, soničkih armatura ili glazbenih blasfemija, sve je više onih koji propituju i kao temelj istraživanja ponovno donose zanemarene ili čak pre-

zrene teme historijske muzikologije – biografistike i arhivistike. Zapravo je odlično da se struka periodički vraća na »stare« teme jer ih nanovo sagledava iz novih perspektiva udahnujući im tako i novi život. Takav je bio i intenzivni trodnevni simpozij na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti (Universität für Musik und darstellende Kunst) u Grazu, u organizaciji Centra za rodne studije i raznolikost (Zentrum für Genderforschung und Diversität), *Out of the Box: Vom Archiv in die Musikgeschichte*. Englesko-njemački jezični duet nimalo nije narušio izvanrednu atmosferu i razumijevanje jer je većina referenata suvereno komunicirala i uspješno se (spo)razumijevala.

Kratkim govorima sudionike su pozdravili Gerd Grupe (zamjenik rektora za istraživanje, rodne studije i raznolikost), Christa Brüstle (voditeljica Centra za rodne studije i raznolikost) te organizatorica skupa Michaela Krucsay sa suradnicom Lucijom Agaibi. U šest sesija simpozija dotaknuo se niz tema koje sadrže i arhivsku/arhivističku problematiku, a katkad i rodne studije.

1) *Arhivi kao institucije*, vodi Christa Brüstle: Vjera Katalinić (»Music Archive as an Institution within an Institution – Testimonies of Macro and Micro History«) predstavila je tri studije slučaja koje svjedoče o raznolikosti arhivskih materijala – tri fonda u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU u Zagrebu: Fond Baloković (lente i odličja), Fond Radeglia (notni materijal) i Fond Devčić (podfond Beate Devčić-Domić sa svjedočanstvima o njezinoj karijeri). Maria Rößner-Richarz (»Um dem großen Meister eine Stätte dankbarer Erinnerung zu weihen‘ – Stifterinnen, Patroninnen, Wohltäterinnen. Formen weiblichen Mäzenatentums im Beethoven-Haus Bonn von der Gründung des Vereins 1889 bis zum Ersten Weltkrieg«) upozorila je na djelovanje žena u prikupljanju i održavanju arhivskoga materijala u udruzi Beethoven-Haus.

2) *Obiteljski arhivi i glazbena historiografija*, vodi Nicole K. Strohmam: Bettina Schuster i Felix Dieterle (»Von genialen Familien und familienlosen Genies: Die Spezifik von Musikerfamilienarchiven«) propitali su specifičnost obiteljskih (glazbenih) arhiva te u kojoj mjeri odražavaju djelovanje njihovih predstavnika i njihovu prisutnost i reprezentativnost u javnosti, i to na primjerima glazbeničkih obitelji Schuncke i Rosé. Janine Droese (»Kanon oder Archiv? Vergegenwärtigung und Dokumentation der Vergangenheit in den Alben der Familie von Wimpffen«) referirala je o albumima kao artefaktima sjećanja s individualnim pogledom na kulturnu povijest.

3) *Čitanje arhiva*, vodi Andreas Dorschel: Gundula Wilscher (»Unboxing Gertraud Cerha. Eine Fallstudie«) predstavila je zbirku skladatelja Friedricha Cerhe uz osnivanje Arhiva suvremenika na Dunavskom sveučilištu u Kremsu, a zbirku je sredila njegova supruga Gertraud, stalna suradnica na njegovim projektima. Veronika Kusz (»Whose Farewell and Message? Womanly Aspects in Ernst von Dohnányi’s American Estate«) predstavila je tri skladateljeve žene, osobito ulogu one posljednje za njegova američkoga razdoblja egzila. Sigrid Nieberle (»Verfügbar-

keit und Sichtbarkeit. Eine archivologische Fallstudie zu ‘Concert-Reisebriefen, aus den fünfziger Jahren’, 1857/58») otkrila je svoj pogled na europsku turneju violinistice Gabriele Hoffmann von Wendheim spojivši arhivistiku i žensku historiografiju.

4) *Promjenjivi narativi i nacija*, vodi Sarah Weiss: Daniel Kudó (»Pedro Who? Pedro Guarro, the Invisible Chapelmaster«) slijedio je tragove katalonskog orguljaša i skladatelja u franjevačkoj misiji u Limi. Patricia Marion Lopez Abrera (»The Precarious Life of Manuscripts and Colonial Music History in the Philippines«) upozorila je na fragilne izvore iz kolonijalnoga doba na Filipinima za koje vlada povećani interes. Maria Teresa Betancor Abbud (»Sound Traces of the Feminist Movement in Italy. A Practical Case Study: the Feminist Archive *Archivia* [Rome]«) prikazala je istraživanje u svojem doktorskom radu koje se odnosi na zvukovnu povijest feminističkoga pokreta u Italiji, sačuvanu u novome rimskom arhivu.

5) *Vlastita polica*, vodi Michaela Krucsay: Marleen Hoffmann (»‘... Till Naught Remains of the Writer but Sexless Dots and Lines on Ruled Paper’. Auktoriale Überlieferungstradition von Werk, Oeuvre und Selbstbild bei der englischen Komponistin Ethel Smyth [1858-1944]«) opisala je način i namjeru skladateljice Ethel Smyth da svijetu prenese svoje stavove i biografiju kroz zbirku raznovrsnih artefakata.

6) *Metodološki trokut*, vodi Lucia Agaibi: Orlando Fernão (»How to Read Someone’s Archive Without the ‘Archived’? Experiences of Reading the Ndau People’s Archive at the Staatliche Museen zu Berlin and the Grassi Museum«) pručio je recepciju arhivskih fondova koji se odnose na etnološke predmete naroda Ndau u Mozambiku. Francesco Finocchiaro (»Beyond the Score. A New Archival Paradigm for Silent Film Music«) prikazao je načine artikuliranja i arhiviranja glazbe za nijeme filmove. Ya’quib Yonas Nathem El-Khaled (»Handschriftliche Lautenbücher als musikalische Archive am Beispiel des Lautenbuchs der Elisabeth von Hessen«) promotrio je kompilaciju skladbi za lutnju koju su zapisala dvojica glazbenika kao pedagošku, društvenu i izvedbenu arhivsku kolekciju.

Posebno valja istaknuti plenarno predavanje Melanie Unseld (»An Archive of One’s Own? Oder: Wie weit ist Virginia Woolfs Weg in die Geschichtsschreibung?«), koje je tematiziralo temeljna pitanja sudjelovanja i reprezentacije žena u povijesti glazbe i pisanja o povijesti glazbe na pozadini eseja »A Room of One’s Own« Virginia Woolf o ženskoj kreativnosti.

Kao dobrodošlo komplementarno događanje Christa Brüstle predstavila je novoobjavljeni zbornik radova *Musiker*innen und Musikleben in der Region – Identitäten, Tracer und Ressourcen. Blickpunkte East Anglia, Kroatien, Österreich, Schweiz* (Graz: Unipress, 2023), a simpozij je završio okruglim stolom – diskusijom pod vodstvom Nicole K. Strohmann, u kojoj su sudjelovali Elke Hammer-Luza (Steyermärkisches Landesarchiv), André Doehring s domaćinske institucije i Vjera Katalinić iz Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU-a. Dotaknula su se pitanja novoga definiranja arhiva, zadataka u pogledu izbora i načina čuvanja gradiva,

odnosa između kanona i novoga poimanja mjesta sjećanja, digitalizacije i njezine uloge, pronalaženja puta za predstavljanje arhivskoga materijala javnosti i njegova ulaska u povijest, narativa »ženskih arhiva« i feminističkih perspektiva, arhivskoga građiva kao predmeta interdisciplinarnih istraživanja te pitanja redefiniranja uloge arhiva kao mjesta sjećanja nulte kategorije na tragu napisa Aleide Assmann i stvaranja novih kanona.

Obazriva ruka dr. sc. Michaela Krucsay dala je specifično ozračje ovome skupu, popraćenom koncertima i ugodnim druženjima za stolom, koje je podsjetilo na djelovanje drage nam kolegice Elene Ostleitner (1947-2021), neumorne muzikološke aktivistice za dignitet ženskih tema u glazbi.

Zahvaljujući projektu »Institucionalizacija moderne građanske glazbene kulture u 19. stoljeću na području civilne Hrvatske i Vojne krajine« Hrvatske zaklade za znanost (IP-2020-02-4277, 2021-2025), bilo mi je omogućeno sudjelovati u ovom poticajnom simpoziju, prikazanom ovim izvještajem.

Vjera KATALINIĆ
Zagreb

ZAGREB – MEĐUNARODNI SIMPOZIJ »THE BLASPHEMOUS IN MUSIC AND SOUND«, MUZIČKA AKADEMIJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, 30. 11. – 2. 12. 2023.

U čitaonici Knjižnice Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu od 30. studenog do 2. prosinca održao se međunarodni muzikološki simpozij »The Blasphemous in Music and Sound« u organizaciji Odsjeka za muzikologiju. Riječ je o drugome međunarodnom simpoziju nakon onoga koji je Odsjek organizirao u povodu 50. obljetnice vlastitog osnutka, a koji se pod nazivom »Musicology and its Future in Times of Crises« održao 2020. godine u uvjetima pandemije. Upravo činjenica da se prethodni međunarodni simpozij zbog epidemioloških ograničenja održao virtualno bila je u pozadini odluke Odsjeka da se simpozij 2023. godine održi uživo, bez mogućnosti *online* sudjelovanja. Premda se takva odluka mogla učiniti riskantnom i potencijalno odbiti sudionike koji nisu bili voljni putovati u Zagreb, pokazalo se da su takvi strahovi bili neopravdani jer je odaziv izlagača na otvoreni poziv na radove bio takav da je organizator, umjesto da održi predviđeni dvodnevni simpozij, morao produljiti trajanje programa na puna tri dana.

Tema simpozija bila je usmjerena na razmatranje različitih glazbenih »svetogrđa«, pri čemu se taj pojam mogao odnositi na propitivanje svetogrdnog u samoj glazbi ili, pak, njezinu društvenom i kulturnom kontekstu. Drugim riječima, bili su dobrodošli s jedne strane oni radovi koji su istraživali glazbene pojave koje krše prethodno uspostavljene glazbene konvencije i, s druge strane, istraživanja glazbenih pojava koje na neki način prelaze granice društvenih tradicija i normi. Kako

se istaknulo u pozivu na radove, »ne samo vjerska glazba, već gotovo svaka vrsta glazbe može se optužiti za pretjeranu transgresiju ili blasfemiju prema normi«, pa se simpozij otvaranjem rasprave o glazbenim narušavanjima određenih tabua želio približiti razumijevanju društvenoga značenja glazbe i zvuka u različitim kontekstima. Konačno, s obzirom na to da se, osim glazbe, i samo istraživanje može doživjeti kao svetogrđe, simpozij je bio otvoren za razmatranje muzikoloških i drugih istraživačkih doprinosa razotkrivanju glazbenih dogmi i njihovih pozadinskih ideologija.

Na simpoziju svoja je istraživanja predstavilo 33 izlagača iz različitih zemalja te pozvani predavač, Daniel Leech Wilkinson, umirovljeni profesor sa sveučilišta King's College u Londonu. Ovaj čembalist i stručnjak za ranu glazbu istraživački se bavio povijesnim izvedbenim praksama, a u svojemu najnovijem projektu *Challenging Performance*, iz kojega je proizašla i knjiga u slobodnom pristupu, propitivao je kreativna ograničenja nametnuta izvođačima u sferi klasične glazbe. Uz potonju temu dijelom je bilo vezano i plenarno izlaganje provokativnoga naslova »In Western Classical Music, Who is God?«. U okviru predavanja zapadnoeuropska klasična glazba prikazala se poput religije, sa skladateljima kao vrhovnim božanstvima. S obzirom na takvo štovanje skladateljstva i skladatelja u svijetu klasične glazbe, čija se glazbena djela smatraju vrstom »svetoga pisma«, Leech Wilkinson argumentirao je da se prijestupi u izvedbi tretiraju kao nešto uvredljivo i heretično. Nasuprot tome, predstavio je primjere umjetničkih izvođačkih projekata koji po njegovu sudu unose svježinu u svijet zapadne klasične glazbe i nude mu perspektivu angažiranije sadašnjosti i kreativnije budućnosti.

Uz plenarno predavanje koje se održalo u poslijepodnevnim satima prvoga dana simpozija program je bio podijeljen u deset sesija, od kojih je jedna bila tematski panel. Od ukupno predviđenih 37 referata zbog bolesti nisu se održala četiri izlaganja (Rolf Bäcker, Giordano Calvi, Aurelia Pessarrodona, Catherine Grivet Bozon), a referat Marine Marković pročitala je Ivana Miladinović Prica. Program su u četvrtak ujutro otvorili dekan Muzičke akademije prof. art. Igor Lešnik, pročelnica Odsjeka za muzikologiju doc. dr. sc. Monika Jurić Janjik i predsjednica Programskog odbora simpozija doc. dr. sc. Jelka Vukobratović.

U prvoj sesiji, kojom je predsjedao Zdravko Blažeković, svoje je referate predstavilo troje izlagača. Ivana Jelača prikazala je rezultate umjetničkog istraživačkoga projekta pijanističke izvedbene prakse koji ponovno propituje odnose izvođača i publike, Gregor Kokorz govorio je o sakralizaciji glazbe i njezinoj ulozi u ideologijama nacionalizma, morala i seksualnosti, a Matthias Tischer analizirao je estetičko i ideološko stajalište Corneliusa Cardewa, koji je optužio Stockhausena da »služi imperijalizmu«. U drugoj sesiji, kojom je predsjedala Sanja Kiš Žuvela, radove su predstavili Selma Droce, Michal Ščepán i Lászlo Stachó. Prvo dvoje izlagača fokusiralo se na dvojicu skladatelja čiji su životi i skladateljski opusi bili obilježeni pokušajima pregovora i konačnih raskida s vlastitom okolinom. Droce je u tom kontekstu predstavila neke aspekte djela Isanga

Yuna, a Ščepán (čeho)slovačkoga skladatelja Ladislava Kupkoviča. Nasuprot tome, u svojem izlaganju Lászlo Stacho pokušao je predstaviti odabrane primjere glazbeno ružnoga kao univerzalnoga. Pod predsjedanjem Hanne Walsdorf, treća sesija predstavila je četvero izlagača koji su bili okupljeni pod temom glasa i opere. Referat Ivane Maričić bavio se pitanjem tjelesnosti glasa u operi, a Elizabeth Dobbin govorila je o zaboravljenim praksama i konvencijama salonskoga pjevanja u Francuskoj u 17. stoljeću. Referat Ivana Ćurkovića bavio se suvremenim režijskim intervencijama u baroknim operama, a referat Metode Kokole iznenađujućim pronalascima blasfemičnih kontrafaktura opernih arija u slovenskim crkvenim pjesmaricama.

Drugi dan simpozija započeo je panelom o tabuima, glazbi i religiji u Srbiji između 18. i 21. stoljeća, u kojem su se predstavili radovi Marine Marković, Ivane Perković, Marije Masnikose i Ivane Miladinović Price. Petom sesijom simpozija predsjedala je Jelka Vukobratović, a predstavili su se referati koji su se ticali glazbenih blasfemija u kontekstu državnih kulturnih politika. Magdalena Marija Meašić izlagala je o neuspjelom projektu staljinističke opere, Martina Mičija Palić o zagrebačkim pijanistima čije su se aktivnosti zaustavljale ili zabranjivale u vrijeme NDH-a, Yusuke Nakahara o glazbenoj izgradnji mitova Japanskoga Carstva u osvjetljenje Drugoga svjetskoga rata, a Tamara Jurkić Sviben o nepoznatim aspektima glazbenog antisemitizma u Zagrebu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Šesta sesija, koju je moderirala Monika Jurić Janjik, sadržavala je tri referata koja su se doticala pitanja uloge glazbe u sakralizaciji prostora. Nada Bezić govorila je o heretičnosti komercijalnih sadržaja u zagrebačkom »hramu glazbe« – Hrvatskome glazbenom zavodu, Janne Mäkelä o kontroverznom spomeniku Jeanu Sibeliusu, a Ana Popović o promjenama glazbene toponimije u hrvatskim gradovima 90-ih godina 20. stoljeća. U petak, posljednja, sedma sesija, kojom je predsjedao Jan Giffhorn, bila je posvećena percepciji provokativnosti na *heavy metal* sceni. Svoje su referate predstavili Mattia Merlini, koji je analizirao elemente blasfemičnosti u dokumentarnom filmu sastava *Ghost*, te Aleksander Brunka, koji se bavio pitanjem kršenja normi u strogo određenom žanru *black metala*. Drugi dan simpozija završio je prigodnim »Blasfemičnim koncertom« u Dvorani Blagoje Bersa Muzičke akademije. Koncert su osmislili i organizirali studenti muzikologije, koji su se na pozornici kao izvođači predstavili u različitim sastavima i glazbenim stilovima od klasične i tradicijske glazbe do aranžmana popularne glazbe, a večer je završila nastupom *reggae* sastava *Brain Holidays*.

Posljednji dan simpozija otvorila je osma sesija uz predsjedanje Ivana Ćurkovića. U sesiji posvećenoj vješticama održala su se tri referata. Ascención Mazuela-Anguita govorila je o glazbi, instrumentima i tekstovima žena optuženih za vještičarenje zabilježanima u dokumentima inkvizicije, Alessia Zangrando fokusirala se na opise glazbe na Balkanu u putopisima iz 17. stoljeća, a Hanna Walsdorf predstavila je noćna okupljanja uz glazbu i plesove u ranome modernom dobu. Deve-

tom sesijom predsjedala je Ivana Miladinović Prica, a bila je posvećena tradicijskoj glazbi. Referate su predstavili Antti-Ville Villén, osvrnuvši se na problematiku vezanu uz tumačenje tradicijske glazbe u UNESCO-ovoj *Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, te Jelka Vukobratović, koja je na konkretnome primjeru uhićenja glazbenika predstavila percepciju glazbene tradicije srpske manjine u Hrvatskoj. Deseta, ujedno i posljednja sesija, posvetila se skandalima i provokacijama. Sesijom je predsjedala Ana Čizmić Grbić, a otvorilo ju je izlaganje Susanne Werger o različitim skandaloznim odstupanjima od klasičnih konvencija. Uslijedio je Mladen Grgić sa svojim osvrtom na provokativne aspekte glazbe u filmografiji Stanleyja Kubricka, zatim Jan Giffhorn, koji je predstavio problematiku prešutnoga pristajanja na ponekad apsurdne konvencije znanosti, a sesiju su u šaljivome tonu zatvorili Nikola Komatović i Marija Golubović postavivši važna pitanja o umjetnoj inteligenciji i kriterijima kojima pristupamo znanosti.

Simpozij je bio zaključen konstruktivnom raspravom započetom nakon zadnje sesije u opuštenoj i poticajnoj atmosferi u kakvoj je u cijelosti i protekao.

Ana ČIZMIĆ GRBIĆ
Zagreb

ZAGREB – BESPLATNI GLAZBENI ANTIKVARIJATI HUMKAD-A I KOMISIJE ZA GLAZBENE KNJIŽNICE I ZBIRKE HKD-A, 21. 4. I 19. 12. 2023.

Na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu tijekom 2023. održana su dva besplatna glazbena antikvarijata. Prvi je priređen u sklopu *Noći knjige*, manifestacije pokrenute 2012. kako bi se, »bez zatvaranja očiju pred često nelijepom svakodnevicom, barem na jedan dan govorilo o čaroliji stvaranja i radosti čitanja knjiga«. Kako se dalje navodi na mrežnoj stranici manifestacije (<<https://nocknjige.hr/>>), cilj je projekta potaknuti kulturu čitanja i uvažavanja knjige kao civilizacijskoga i kulturnoga dosega te dati poticaj razgovoru o statusu i važnosti knjige u suvremenom društvu. Povod su za to Svjetski dan knjige i autorskih prava te Dan hrvatske knjige. Svjetski dan knjige i autorskih prava obilježava se 23. travnja, a proglašen je na Glavnoj skupštini UNESCO-a 1995. godine. Riječ je o simboličnom datumu u svjetskoj književnosti jer su toga dana 1616. godine umrli Miguel de Cervantes, William Shakespeare i Inca Garcilaso de la Vega. Dan hrvatske knjige obilježava se 22. travnja u spomen na Marka Marulića, koji je toga dana 1501. dovršio svoju *Juditu*. U program manifestacije uključene su sve zainteresirane institucije: knjižnice, odgojno-obrazovne ustanove, ustanove u kulturi i znanosti, nakladnici i knjižari, javne i neprofitne organizacije, organizacije lokalne samouprave i stručna udruženja, a programe vezane uz knjigu i čitanje (za sve generacije) ostvaruju same ili kroz suradnju.

Hrvatska udruga muzičkih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (HUMKAD), u suradnji s Komisijom za glazbene knjižnice i zbirke Hrvatskoga knjižničarskoga društva, od 2014. sudjeluje u *Noći knjige* priređivanjem besplatnoga Glazbenog antikvarijata. HUMKAD djeluje od 2004. godine kao podružnica Međunarodne udruge muzičkih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (eng. *International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres – IAML*), a cilj mu je promicanje, razvoj i unapređenje djelatnosti glazbenih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara u Republici Hrvatskoj. U skladu s time, svrha je Glazbenog antikvarijata dvojaka. S jedne strane, razmjenom knjižničnoga gradiva glazbenim knjižnicama pruža se prilika za upotpunjavanje i obogaćivanje fondova. S druge strane, svoje viškove mogu podijeliti zainteresiranim posjetiteljima. Prvih nekoliko godina Glazbeni antikvarijat priređivao se u prostorijama Hrvatskoga glazbenoga zavoda. Zbog potresa i pandemije uzrokovane koronavirusom od 2020. do 2022. nije se održao. U sklopu protekle *Noći knjige*, točnije, 21. travnja 2023, Glazbeni antikvarijat bio je priređen u prizemlju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. S darovanim gradivom sudjelovali su: Knjižnica Muzičke akademije u Zagrebu, Knjižnica Hrvatskoga glazbenoga zavoda, Knjižnica Instituta za etnologiju i folkloristiku, Hrvatsko muzikološko društvo, Leksikografski zavod Miroslava Krležę te Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica – Glazbeni odjel.

Zbog zavidnog interesa za proljetni antikvarijat, uoči božićnih blagdana, 19. prosinca 2023, na Muzičkoj akademiji priredio se još jedan besplatni Glazbeni antikvarijat. S darovanim gradivom sudjelovali su Knjižnica Muzičke akademije u Zagrebu, Knjižnica Hrvatskoga glazbenoga zavoda te Hrvatsko muzikološko društvo. Usto, pojedini posjetitelji na oba su antikvarijata donijeli i vlastite viškove koje su odlučili darovati. Nemali broj zainteresiranih oba je puta čekao u »niskom startu« i prije službenog otvorenja. Prizor koji bismo možda prije očekivali u trgovini s odjevnim predmetima ili informatičkom opremom bio je vezan uz knjižnično gradivo na temu glazbe – note, knjige, časopise, CD-ove i DVD-ove. Mnogi ljubitelji glazbe ondje su mogli pronaći nešto za sebe, pa je dobra posjećenost, osobito studenata Muzičke akademije, potrajala cijeli dan. Osim kao jedan od glavnih, Glazbeni antikvarijat ponovno se potvrdio kao osobito uspješan projekt HUMKAD-a i Komisije za glazbene knjižnice i zbirke. Knjižnici Muzičke akademije, koje se glavnina fonda temelji na donacijama, to je prilika da i sama – barem na jedan dan – bude donator. Još više od svega ohrabruje spoznaja da knjige u području glazbe, bilo »notne« ili one »obične«, uživaju stalnu i neupitnu naklonjenost glazbene javnosti.

Vilena VRBANIĆ
Zagreb

OSVRT NA OBLJETNIČARSKU 2023. GODINU – PEJAČEVIĆ I BERSA

Dvoje nekadašnjih marginalaca u hrvatskoj glazbenoj historiografiji i koncertnom životu, jedna grofica i jedan melankolični Mediteranac, u 2023. su godini bili u središtu zanimanja (ne samo glazbene) javnosti u Hrvatskoj. Obilježavanje jubileja jedne smrti, Dore Pejačević (1885. – 5. 3. 1923), i jednoga rođenja, Blagoja Berse (21. 12. 1873. – 1934), bilo je zapravo slavlje hrvatske glazbene moderne, koje se službenim začetnikom smatra upravo Bersa. O događanjima u vezi obaju jubileja već se podosta pisalo,¹ pa zato ovdje donosimo nešto drugačiji, sažeti pogled.

Promicateljici lika i djela Blagoja Berse, ujedno pripadnici vrha hrvatske muzikologije, Lovro Županović i Eva Sedak, već dugo nisu s nama – prošlo je dvadeset, odnosno sedam godina od njihovih smrti. Tim dragocjenija bila nam je mogućnost da svjedočimo kako je doajenka hrvatske muzikologije Koraljka Kos sa žarom sudjelovala u proslavi jubileja Dore Pejačević. Spoj generacija bio je fascinantn – nakon što je akademkinja Kos govorila na okruglome stolu u sklopu Festivala Dora Pejačević, ispostavilo se da je u publici bilo čak devet njezinih studentica srednje i starije generacije, od kojih su sve redom istaknute hrvatske muzikologinje. Dogodilo se i suprotno: na festivalskom koncertu studenata Muzičke akademije konferansu su vodili studenti muzikologije, a među brojnom publikom pozorno ih je slušala profesorica Kos.

Festival Dora Pejačević, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba Tomislava Tomaševića, inicirao je Dawid Runtz, mladi poljski šef-dirigent Zagrebačke filharmonije, koja je bila organizator manifestacije. Podaci su impresivni: u prvih pet dana mjeseca ožujka ostvarilo se deset programa na sedam zagrebačkih lokacija, a sudjelovalo je više stotina umjetnika. Okosnicu Festivala Dora Pejačević činilo je predstavljanje njezine glazbe: iz opusa koji broji 57 skladbi, odnosno ciklusa odabrano je njih dvadesetak: klavirska djela, solo popijevke, komorna djela, skladbe za glas i orkestar te orkestralne skladbe i koncert za klavir i orkestar. Glavni događaj u povodu 150. godišnjice rođenja Blagoja Berse bio je program 21. prosinca 2023. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu: uz koncert *Poetični Bersa* (Simfo-

¹ Istaknimo četiri opsežna napisa o Festivalu Pejačević autorice Snježane Miklaušić-Ćeran na portalu *Klasika.hr* (pristup 14. 4. 2024): *Uklanjanje pečata šutnje s ostavoštine Dore Pejačević*, <<https://www.klasika.hr/index.php?p=article&id=3121>>, 13. 3. 2023; *Iskrpno upoznavanje s komornom glazbom Dore Pejačević*, <<https://www.klasika.hr/index.php?p=article&id=3122>>, 5. 4. 2023; *Nadahnuti raskoš dinamičkih nijansi*, <<https://www.klasika.hr/index.php?p=article&id=3125>>, 10. 4. 2023; *Rijetko viđena glazbena suradnja vrhunskih domaćih glazbenih ansambala i solista*, <<https://www.klasika.hr/index.php?p=article&id=3131>>, 15. 4. 2023; članak Zdenke Weber »S punim povjerenjem u glazbu Dore Pejačević« (*Vijenac*, br. 757, 9. 3. 2023, <<https://www.matica.hr/vijenac/757/s-punim-povjerenjem-u-glazbu-dore-pejacevic-34355/>>); članak Nade Bezić »Fenomen Festivala Dora Pejačević« (*Hrvatska revija*, 2, 2023, <<https://www.matica.hr/hr/760/fenomen-festivala-dora-pejacevic-35144/>>) te tekst Lucije Job »Blagoje Bersa: Kontinuitet kulture i nasljeđa« (*Glazba.hr*, 13. 2. 2024. <<https://glazba.hr/citaj/price/blagoje-bersa-kontinuitet-nasljedja/>>).

nijski orkestar Muzičke akademije, dirigent Mladen Tarbuk i vokalni solisti) organiziran je okrugli stol i postavljena je izložba (suorganizatori: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatski glazbeni zavod, Hrvatskog muzikološko društvo).

Glazba oboje jubilaraca poslužila je za stvaranje nečega novog kroz obradbe njihovih skladbi za razne sastave, npr. ukrajinski klarinetist sa zagrebačkom adresom Yaroslav Sadovyy aranžirao je stavke iz klavirskoga ciklusa Dore Pejačević *Život cvijeća* za puhački kvintet, a Mladen Tarbuk obradio je dvije Bersine popijevke za glas i orkestar. Uz njih se posebno izdvaja *Portret Dore P.*, skladba mlade skladateljice Helene Skljarov u kojoj je vizualni dio skladbe bila transformacija fotografije Dore Pejačević u koloriranu sliku (praizvedba na Festivalu Dora Pejačević).

Proslava jubileja oboje skladatelja ponajviše se odvijala u Zagrebu, no treba istaknuti i dva manja glazbena središta koja već odavno njeguju spomen na »svoje« skladatelje: to su Našice i Zadar. Zavičajni muzej Našice i njegova ravnateljica Silvija Lučevnjak bili su prisutni u raznim segmentima proslave Dore Pejačević, a Koncertni ured Zadar 19. siječnja organizirao je događanje *Bersa na žalu* (koncert Gorana Filipeca i predavanje Nade Bezić) kao nastavak dugogodišnjega promicanja Bersina opusa u ciklusu koncerata pod imenom *Bersijada*. Paralele se mogu povući i na drugim poljima. Primjerice, u ožujku 2023. najmlađi su glazbenici, učenici triju glazbenih škola (Glazbena škola Slavonski brod, Osnovna glazbena škola *Kontesa Dora* Našice i Glazbena škola Blagoje Bersa Zadar), sudjelovali u koncertnom projektu *Dorissimo possibile*, održanom u svim trima gradovima,² a oni nešto stariji, studenti Muzičke akademije u Zagrebu, izvodili su i proučavali glazbu Blagoja Berse, jednog od najistaknutijih profesora te institucije, te su u predvorju dvorane Bersa na Muzičkoj akademiji priredili izložbu.³ A pozornost šire javnosti tijekom ožujka i travnja privukla je velika izložba u Muzeju grada Zagreba *Dora – Zapis na brezovoj kori* autorice Marine Perice Krapljanov, otvorena u sklopu Festivala Dora Pejačević. Specifičan je fenomen dugometražni dokumentarni film *Dora – bijeg u glazbu* autorskoga dvojca iz Njemačke – pijanistice Kyre Steckeweh i režisera Tima van Beverena (distribucija Discovery film & video), kojega se hrvatska premijera održala u sklopu Festivala. Riječ je o prvome slučaju da inozemni autori godinama istražuju i sakupljaju građu za dokumentarni film o nekom hrvatskom glazbenom umjetniku.⁴

² Usp. Mirta Špoljarić »Dorissimo possibile – drukčiji pogled na glazbenu pedagogiju«, *Glazba.hr*, <<https://glazba.hr/citaj/price/dorissimo-possibile-drukciji-pogled-na-glazbenu-pedagogiju/>> (pristup 15. 3. 2024).

³ Studenti Odsjeka za muzikologiju Muzičke akademije koji su pripremili i komentirali studentski koncert na Festivalu Dora Pejačević bili su: Lora Breški, Magda Galić, Dorian Posavac, Pavel Novak, Lovro Bakula, Lovro Ivić, Maja Piljek te Sara Vrdoljak pod mentorstvom Sanje Kiš Žuvela. Izložbu i programsku knjižicu za koncert *Poetični Bersa* pripremile su studentice muzikologije Nora Kostelnik Pogačnik, Mia Rupčić, Lara Jakšić i Lorena Dragomanović s mentoricama Sanjom Kiš Žuvelom i Nadom Bezić.

⁴ Film je izazvao veliko zanimanje publike, no bilo je i kritičkih primjedbi, usp. Martina Bratić: »Dora – Bijeg u glazbu: plemenite namjere i upitna kakvoća: Dokumentarni film o Dori Pejačević«,

Odjek jubilarne godine bio je i u radijskom eteru, gdje je najposebnija bila emisija *Dirigentsko povećalo – Fascinantna simfonija Dore Pejačević* u ciklusu *Oda-birano* 5. prosinca: prema ideji urednice Ive Lovrec Štefanović dirigent Mladen Tarbuk posvetio se analizi Simfonije u fis-molu.⁵ Upravo tu skladbu treba istaknuti kao djelo koje je 2023. bilo više puta izvedeno u inozemstvu zahvaljujući izdanju Muzičkog informativnog centra Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, poznatoga kao dugogodišnjeg izdavača skladbi Dore Pejačević.

Jubilarna godina nije prošla bez senzacija. Na izložbi o Dori Pejačević među najatraktivnijim su izlošcima bile njezine zlatne plesne cipele, koje su za tu priliku stigle iz Beča kao dar unuka Marcusa von Lumbea Zavičajnomu muzeju Našice, a tumačenja skladateljčina intimnoga života nemilosrdno su osvanula u medijima.⁶ Bersino je, pak, ime punilo novinske retke zbog njegove kratke klavirske skladbe *Ballabile*. Razlog je bio uistinu nevjerojatan: ta je skladba u izvedbi pijanista Gorana Filipca na Spotifyu preslušana više od 4 milijuna puta.⁷ Slučaj je još zanimljiviji jer je skladba *Ballabile* prvi put objavljena tek 2010. godine (u okviru izdavačkoga projekta Hrvatskoga glazbenoga zavoda *Sabrana djela Blagoja Berse*).

Promicanje najznačajnijih predstavnika hrvatske glazbene moderne nastavlja se i u 2024. godini. U siječnju je koncertna izvedba Bersine opere *Oganj* bila jedan od vrhunaca cijele sezone (18. 1., ciklus *Kanconijer*, Zbor, Dječji zbor i Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije uz zbor i soliste opere Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu, dirigent Aleksandar Marković). Također u siječnju bas-bari-ton Krešimir Stražanac i pijanist Krešimir Starčević dovršili su nastupom u Zagrebu niz koncerata na kojima su tijekom 2023. izvodili izbor iz Bersinih popijevaka (ne samo u Hrvatskoj nego i u inozemstvu). Odsjek za glazbu Matice hrvatske 16. siječnja održao je predstavlanje virtualne izložbe Nade Bezić *Ostavština skladatelja Blagoja Berse*, koju je Hrvatski glazbeni zavod priredio u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu.⁸ Dvršena je monografija muzikologa Domagoja Marića *Dora Pejačević – životi i svjetovi* (Školska knjiga i Zavičajni

Glazba.hr, 6. 3. 2023, <<https://glazba.hr/citaj/izvjestaj/dora-bijeg-u-glazbu-plemenite-namjere-i-upitna-kakvoća>> (pristup 25. 3. 2024).

⁵ Usp. »Ciklus Oda-birano, Dirigentsko povećalo – Fascinantna simfonija Dore Pejačević«, *Glazba.hr*, <<https://glazba.hr/vijesti/dirigentsko-povecalo-dora-pejacevic>> (pristup 25. 3. 2024).

⁶ Npr. Romina Peritz: »Tajna ljubavna pisma: neispričani, uzbudljivi život slavne skladateljice: Voljela je ženu, sestru svoga supruga«, *Jutarnji list*, 8. 10. 2023, <<https://www.jutarnji.hr/kultura/glazba/neispričani-uzbudljivi-zivot-slavne-skladateljice-voljela-je-zenu-sestru-svog-supruga-15382229>> (pristup 13. 3. 2023).

⁷ Klara Rožman: »Ovaj Dubrovčanin je na Spotifyu slušaniji od Severine i Aleksandre Prijović! Umro je 1934. godine: Fenomen Blagoje Bersa«, *Jutarnji list*, 16. 11. 2023, <<https://www.jutarnji.hr/kultura/glazba/ovaj-dubrovcanin-je-na-spotifyu-slusaniji-od-severine-i-aleksandre-prijovic-umro-je-1934-godine-15395130>> (pristup 11. 1. 2024).

⁸ <<http://virtualna.nsk.hr/portfolio/blagoje-berse/>>.

muzej Našice, 2023), koja je bila najavljena već u rujnu 2023,⁹ a Glazbena škola Blagoja Berse iz Zagreba pripremila je notno izdanje kratkih, dosad neobjavljenih skladbi Blagoja Berse (*Zborovi i kantata*, prir. Željka Tonković i Katarina Duplančić Herman, ur. Željka Tonković).

Više segmenata u obljetničarkoj godini imalo je vrlo osobnu notu: Koraljka Kos bila je u središtu pozornosti četrdeset godina nakon svoje prve knjige o Dori Pejačević, što je rezultiralo zanimljivim intervjuom s njome;¹⁰ iskrena posvećenost pijanistice Kyre Steckeweh istraživanju o Dori Pejačević dokumentirala se u filmu; dojmljiv susret s predstavnikom obitelji – Nikolom ml. barunom Adamovićem Čepinskim, sinom skladateljčina nećaka, na razgovoru s Koraljkom Kos, a treba dodati i izlaganje Zorana Juranića o tome kako je iz Bersinih skica nastala njegova skladba *Bersiana* (na okruglom stolu 21. prosinca).

I na kraju – o putu od Dore Pejačević kao »naše predvodnice emancipacije« (!)¹¹ do stvarne vodeće uloge žena u proslavi 2023. godine: žena za dirigentskim pultom (Marija Ramljak, koncert otvorenja festivala), kustosica izložbe, pijanistica kao glavni lik i suautorica dokumentarnoga filma, autorica predstave o Dori Pejačević za djecu, nova skladba mlade skladateljice te osobito glavna karika Festivala Dora Pejačević, producentica Zagrebačke filharmonije Zvezdana Bardun Knežević.

Velika je godina iza nas, godina uspjeha muzikologije i prisutnosti u javnosti. Bilo bi korisno na jednome mjestu okupiti detaljne podatke o svim događanjima (jer, uz navedeno, bilo ih je još mnogo), kao i pdf-ove programskih knjižica. A povratak izvorima ostvaruju ustanove koje čuvaju baštinu: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, koja sustavno digitalizira Bersine autografe i Hrvatski glazbeni zavod, u repozitoriju kojega je digitalizirana cjelokupna ostavština Dore Pejačević i najveći dio ostavštine Blagoja Berse (digitalizacija partiture opere *Posto-lar od Delfta* dovršit će se u 2024. godini).¹²

Nada BEZIĆ
Zagreb

⁹ Karolina Rugle: »Dora Pejačević – o obljetnici rođenja: najava monografije«, *Glazba.hr*, 10. 3. 2023, <<https://glazba.hr/citaj/price/dora-pejacevic-rodendan-najava-monografije/>> (pristup 17. 12. 2023).

¹⁰ Intervju s Trpimirom Matasovićem »Svoju prvu knjigu o Dori Pejačević posvetila sam ženama koje se nisu odrekle svojega rada i stvaralaštva«, *Glazba.hr*, <<https://glazba.hr/citaj/intervju/akademkinja-koraljka-kos-dora-pejacevic/>> (pristup 20. 3. 2024).

¹¹ Ivana Perković Rosan, »Festival Dora Pejačević – prilika da našu predvodnicu emancipacije više afirmiramo kao ženu, skladateljicu i umjetnicu«, *Žene i mediji*, 2. 3. 2023, <<https://www.zeneimediji.hr/festival-dora-pejacevic-prilika-da-nasu-predvodnicu-emancipacije-vise-afirmiramo-kao-zenu-skladateljicu-i-umjetnicu/>> (pristup 25. 3. 2024)

¹² <<https://hgz.eindigo.net/v3/>>.

PRILOG**Program Festivala Dora Pejačević, 1-5. 3. 2023.****1. 3. 2023.**

- Otvorenje Festivala Dora Pejačević i otvorenje izložbe *Dora – Zapis na brezovoj kori* u Muzeju grada Zagreba. Autorica izložbe: Marina Perica Krapljanov

- Koncert *Dora – klavirski portret*, Kyra Steckeweh, klavir (Njemačka)

Program: Pejačević

- Svečani koncert – *Dora Pejačević u društvu velikana*

Zagrebačka filharmonija; Dubravka Šeparović Mušović, mezzosopran; Marija Ramljak, dirigentica;

Akademski zbor »Ivan Goran Kovačić« (zborovođa Ivan Šćepanović)

Program: Bersa, Pejačević, Mahler, Debussy, Pejačević/Kuljerić

2. 3. 2023.

- Koncert s konferansom *Komornim stazama Dore Pejačević*
studenti Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu

Program: Pejačević

- Premijera dugometražnoga dokumentarnoga filma Kyre Steckeweh i Tima van Beverena: *Dora – Bijeg u glazbu* (distributer: Discovery film & video)

3. 3. 2023.

- Razgovor *Dora Pejačević jučer i danas*

Koraljka Kos, Silvija Lučevnjak, Nikola ml. barun Adamović Čepinski; moderatorica: Andrea Višak

- Koncert *Dora&Liszt*

Zagrebačka filharmonija; Dawid Runtz, dirigent; Mia Pečnik, klavir

Program: Liszt, Pejačević

4. 3. 2023.

- Predstava i radionica za djecu *Da sam ja kontesa Dora*

Izvedba: Marta Bratković i Komorni orkestar Zagrebačke filharmonije; scenarij i režija: Petra Radin; glazba: Pejačević

- Koncert U spomen na Doru Pejačević

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije; Andrej Bielow, violina; Monika Leskovar Šelendić, violončelo; Martina Filjak, klavir; Martina Mikelić, mezzosopran; Zrinka Cvitešić, glumica; Pascal Rophé, dirigent

Program: Pejačević, Skljarov

5. 3. 2023.

Komorni ciklus Zagrebačke filharmonije i Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu – *Klasika nedjeljom: Krizantema za Doru*
Gudački kvintet Zagrebačke filharmonije; Kalamos kvintet
Program: Palanović, Bartók, Bersa/Sadovyy, Pejačević/Sadovyy

Znanstveni skup »Dora Pejačević (1885-1923). Simpozij uz obilježavanje 100. godišnjice smrti skladateljice« Zagreb i Našice, 5. i 7. 2023.

Stanislav Tuksar, Lili Veronika Békéssy, Vjera Katalinić, Domagoj Marić, Andrea Rakitić, Kyra Steckeweh, Sanja Kiš Žuvela, Tatjana Čunko, Vilena Vrbanić, organizatori: Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU-a, HMD i Zavičajni muzej Našice.¹³

Program središnje proslave obljetnice Blagoja Berse, 21. 12. 2023.

- Okrugli stol o 150. godišnjici rođenja Blagoja Berse
Koraljka Kos, Nada Bezić, Zoran Juranić, Tatjana Čunko, organizatori: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatski glazbeni zavod, Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu

- Koncert *Poetični Bersa*

Marija Žalac, sopran; Darija Gazdek, sopran; Benjamin Šuran, bas-bariton; Simfonijski orkestar Muzičke akademije; dirigent Mladen Tarbuk

Program: Bersa, Bersa/Tarbuk

- *Izložba o životu i djelu Blagoja Berse*, organizatori: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski glazbeni zavod i Hrvatsko muzikološko društvo

¹³ Vidi izvještaj na str. 187-188.